

Karoliina Ala-Luopa & Riikka Ämmänkoski

Opas tahtoikäisten lasten vanhemmille

Opinnäytetyö

Kevät 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK) tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan koulutusyksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Karoliina Ala-Luopa & Riikka Ämmänkoski

Työn nimi: Opas tahtoikäisten lasten vanhemmille

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 45

Liitteiden lukumäärä: 20

Tämä opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jonka on tilannut Kurikan Perhekeskus. Yhteistyötä olemme tehneet myös avoin päiväkotitoiminnan kanssa. Kehittämisen lopullinen tuote on opas tahtoikäisten lasten vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on jakaa vanhemmille tietoa ja keinoja haastaviin tilanteisiin tahtoikäisen kanssa. Opas on rakennettu opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen ympärille. Oppaassa on tietoa alle kolmevuotiaan lapsen kehityksestä, tahtoikästä kehitysvaiheesta ja keinoja haastaviin tilanteisiin. Oppaan lopussa on lisäksi kirjallisuusvinkkejä, nettiosoitteita sekä Kurikan perhekeskuksen yhteystiedot. Opinnäytetyömme teoriaosassa avaamme kehittämisen vaiheita, alle kolmevuotiaan lapsen kehitystä ja tahtoikää kehitysvaiheena, vanhemmuutta ja kasvatusta. Opas on liitteenä työn lopussa.

Avainsanat: opas, tahtoikä, itsenäistymisvaihe, vanhemmuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor's degree in Social work

Specialisation:

Author/s: Karoliina Ala-Luopa & Riikka Ämmänkoski

Title of thesis: A guide for parents of 1,5 year old child with temper tantrum

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2017   Number of pages: 45   Number of appendices: 20

This thesis is a functional development study with the purpose to design a guide for parents of children over 1,5 years old and with defying behavior. The aim of this functional study was to increase parental knowledge about defiance and anger as part of normal child development, as well as to strengthen parenthood to support their child's development through hard times. The client for this thesis was Kurikka Family Center where a need for such a guide was expressed. The guide should contain knowledge about under three-year-old children's defiance, temper and tantrum, as well as how parents should work with their child's tantrum. The idea is to provide information and encourage parenthood.

Keywords: guide, temper, tantrum, parenthood

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1 Kurikan Perhekeskus ja avoin päiväkoti Sopeva.....	7
2.2 Kehittämistehtävänä opas tahtoikäisten lasten vanhemmille.....	7
2.3 Aiemmin tehtyjä oppaita.....	9
3 KEHITTÄMISPROSESSI.....	12
3.1 Tavoitteiden asettaminen.....	12
3.2 Kehittämistyön rajaaminen ja tiedonhankinta.....	14
3.3 Oppaan toteutus.....	16
4 ALLE KOLMEVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS.....	19
4.1 Sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen kehitys.....	19
4.2 Tahtoikä kehitysvaiheena.....	21
4.3 Erilaisia temperamentteja.....	23
5 TAHTOIKÄISEN LAPSEN KANSSA.....	26
5.1 Ennustettava ja turvallinen arki.....	26
5.2 Sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettelu.....	28
5.3 Kannusta, rakasta ja rajoita.....	30
5.4 Rauhallinen vanhempi.....	33
6 OPAS TAHTOIKÄISTEN LASTEN VANHEMMILLE.....	37
6.1 Valmiin oppaan arviointi.....	37
6.2 Oppaan tekemisen prosessin ja sosionomiosaamisen arviointi.....	38
6.3 Eettisyys ja oppaan jatkokehittäminen.....	40
LÄHTEET.....	41
LIITTEET.....	45

1 JOHDANTO

Oi olen aivan höyrypäinen,

ihan kiehun ja sihisen

kuin sähköinen,

sanoi kattila

ja nosti hattua psiih

Ihan kiehun ja kihisen

ja puhisen, pihisen

syljen, sihisen

sähisen, kähisen

ja kiukusta rähisen,

sanoi kattila ja nosti hattua

psiih

(Kirsi Kunnas: Tiitiäisen Satupuu)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut kehittää ja tuottaa opas tahtoikäisten lasten vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on auttaa vanhempia tiedostamaan lapsen toisena ja kolmantena ikävuotena esiintyviä tahtoikään liittyviä vanhemmasta irtautumisen vaiheen ilmiöitä, jotta vanhemmat pystyisivät parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään sekä ymmärtäisivät tahtoian lapsen kehitykseen kuuluvana vaiheena. Tavoitteen saavuttamiseksi olemme kehittäneet Kurikan perhekeskukselle oppaan tahtoikäisten lasten vanhemmille. Oppaan punaisina lankoina kulkevat rajat ja rakkaus. Yhteistyössä Kurikan perhekeskuksen sekä avoin päiväkotit Sopevan kanssa tehtävän oppaan tavoitteena on ollut antaa työkalu lastenneuvolan terveydenhoitajille 1,5-2 vuotiaiden lasten vanhempien ohjaukseen ja neuvontaan siihen kehitysvaiheeseen, kun lapsen itsenäistyminen eli

tahtoikä alkaa orastavasti tulla esiin. Lastenneuvolassa yksi tapa tukea perhettä on jakaa kotiin vietäväksi kirjallista materiaalia, johon vanhempien on helppo palata. Tavoitteenamme on ollut saada oppaasta mahdollisimman selkeä ja helppolukuinen tietopaketti tahtoikäisen lapsen vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on jakaa vanhemmille tietoa ja keinoja haastaviin tilanteisiin tahtoikäisen kanssa. Opas on rakennettu opinnäytetyömme teoreettisen sisällön pohjalta. Oppaasta löytyy tietoa alle kolmevuotiaan lapsen kehityksestä, tahtoiästä ja siihen kuuluvista tunnemyrskyistä sekä keinoja siihen, mitä vanhemmat voivat tehdä, kun tunteet kuohuvat puolin ja toisin ja kiukun merkit ovat ilmassa. Oppaan lopussa on lisäksi vinkkejä kirjallisuuteen ja nettilinkkejä sekä Kurikan perhekeskuksen yhteystiedot.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyön aiheemme taustaa ja yhteistyökumppanin toiveita kehittämistehtävälle. Lisäksi olemme selvittäneet, että millaista tietoa tahtoikäisten lasten vanhemmille on tarjolla ja mistä sitä saa sekä millaisia oppaita aiheesta on aiemmin tehty.

2.1 Kurikan Perhekeskus ja avoin päiväkotikoti Sopeva

Kurikan perhekeskus on osa JIKKYn palveluita. JIKKY on Ilmajoen kunnan ja Kurikan kaupungin yhdessä omistama liikelaitoskuntayhtymä, joka tuottaa perusterveydenhuollon, vanhustenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon sekä Kurikan kaupungin sosiaalitoimen palveluja. Sopeva on lapsiperheiden kohtaamispaikka Kurikan keskustassa. Sopeva on monille kurikkalaisille lapsiperheille tuttu paikka. Sopeva on matalankynnyksen kohtaamispaikka. Sopevassa järjestetään lapsille ja vanhemmille ohjattua ryhmätoimintaa ja vapaata yhdessäoloa. Tärkeä osa toimintaa on vertaistuki.

2.2 Kehittämistehtävänä opas tahtoikäisten lasten vanhemmille

Olimme yhteydessä keväällä 2016 Kurikan Perhekeskukseen ja kysyimme, olisiko heillä aiheita, joka sopisi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa opiskelevien sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyöksi. Saimme heiltä aiheeksi kehittää ryhmätoiminnan malli puolitoistavuotiaiden lasten vanhemmille ja sen lisäksi vanhemmille tahtoikään liittyvä opas. He haluavat lähestyä vanhempia oikea-aikaisesti eli jo ennen varsinaisen tahtomisvaiheen alkamista. Taustalla heidän toiveelleen oli vanhempien lisääntynyt hämmennys lapsen alkaessa osoittaa omaa tahtoa. Perhekeskukselta kerrottiin, että he haluavat ennakoida tätä vanhempien kokemaa hämmennystä tarjoamalla ryhmän ja oppaan avulla tietoa lapsen tahtoiästä, siihen liittyvistä ilmiöistä ja keinoista toimia haastavissa tilanteissa. Vanhemmat ovat nykyään yhä enemmän tietoisia lapsen tarpeista ja heillä on halua vastata niihin, mutta samanaikaisesti he

ovat myös äärettömän epävarmuuden edessä omassa vanhemmuudessaan ja kasvatustehtävässään. (Määttä & Uusiautti, 2011, 2). Yhteiskunnalla on tärkeä rooli vanhempien kasvatustehtävän tukemisessa. Opas tulisi toimimaan ennaltaehkäisevässä työssä työkaluna. Väestötutkimuslaitoksella tutkijana toimiva Anne Miettinen toteaa Anni Alatalon kirjoittamassa Vauva-lehden artikkelissa, että äitien yksinäisyyden kokemus on kasvanut ja sen myötä tuen ja neuvonnan tarve on lisääntynyt (Alatalo, 2017, [Viitattu 11.5.2017].)

Meidät kutsuttiin Kurikkaan kehittämispalaveriin, jossa oli paikalla kattava joukko Perhekeskuksen työntekijöitä. He olivat ideariihi-tyyppisesti keränneet paperille valmiiksi ideoita ja toiveita teemoista, joita oppaan olisi hyvä sisältää. Kävimme työryhmän kanssa keskustelua siitä, että tiedon määrä on nykyään valtavaa ja sen laatu on vaihtelevaa internetin yleistymisen myötä. Nykyvanhemmat ovat aikaisempaa tietoisempia lapsensa kehitysvaiheisiin ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Muutos entisaikoihin nähden tietämisessä on syntynyt siinä, että tiedot eivät enää periydy samalla tavalla sukupolvelta toiselle kuin mitä ennen. Eli tietoa on nykyään enemmän tarjolla, mutta suodattamattomana sekä pirstaloituneena useaan eri paikkaan. Niinpä tietoa on hankala hyödyntää tarkoituksenmukaisesti ja valita luotettava lähde. Vanhemmat saattavat tuntea olevansa umpikujassa tahtovan ja kiukuttelevan pienokaisensa kanssa. Aiempien sukupolvien aikaan hyväksytyt ruumiilliset kurituskeinot (kuten tukistaminen) ovat nykyisin kiellettyjä ja jotkut vanhemmat saattavat kokea, ettei mitään kättä pidempää ole annettu näiden tilalle. Perhekeskuksen työntekijät kertoivat opasta tarvittavan erityisesti siksi, että tieto löytyisi yhdestä tuotteesta kootusti ja napakasti ja että vanhemmat voivat luottaa tiedon oikeellisuuteen sekä että nämä voisivat myös hakea oppaasta löytyvien linkkien ohjaamana lisätietoa tahtoikään ja vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä. Ryhmätoiminnan kehittämisessä he korostivat vertaisryhmätoiminnan tehokkuutta ja kantavaa voimaa.

Aihe vaikutti meistä heti mielenkiintoiselta, sillä alun alkaen toiveemme oli, että aihe olisi lapsiin ja perheisiin liittyvää kehittämistä tai tutkimusta. Tahtoikä kehitysvaiheena kiinnostaa meitä kumpaakin opinnäytetyön tekijää. Toisen meistä perheessä eletään arkea tahtovan ja riehakkaan kolmevuotiaan kanssa, jonka myötä omia havaintoja tahtoiästä ja vanhemman jaksamisen tärkeydestä syntyy päivittäin. Toinen

meistä puolestaan on työskennellyt päiväkodissa ja suunnannut opintojaan varhaiskasvatukseen oman mielenkiintonsa johdattamana. Aihepiiri on siis molemmille läheinen ja merkityksellinen. Aihe kytkeytyy myös sosionomin kompetensseihin sisältäen tutkimus- ja kehittämisosaamista, palvelujärjestelmäosaamista sekä asiakkaan osallistamista. Ryhmätoiminnan mallin kehittämisestä meillä ei kummallakaan ollut aikaisempaa kokemusta, mutta uskoimme selviävämme sekä ryhmätoiminnan että oppaan kehittämisestä.

Keväällä 2016 määrittelimme opinnäytetyön sisällöksi ryhmätoiminnan mallin kehittämisen tahtoikäisten lasten vanhemmille sekä tahtoikää käsittelevän oppaan. Kesän ja syksyn 2016 suunnittelimme keräävämmä teoriaa oppaan teemojen perustaksi. Tehtävänäimme oli tutkia, millaisia haasteita ja tarpeita vanhemmilla on arjessa tahtoikäisen lapsen kanssa sekä millaisia käsityksiä vanhemmilla on tahtoikään liittyen. Tarkoituksena oli tehdä laadullinen tutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä olisi teemahaastattelu. Kysymykset ideoitin aluksi selvittämään, millaisia mielikuvia tahtoikä vanhemmissa herättää, mitä tahtoikä heidän mielestään tarkoittaa ja mikä arjessa on haastavaa kaksivuotiaan kanssa. Haastatteluista nousvaa aineistoa käyttäisimme oppaan tekemisen tukena. Oppaaseen tuli kerätä sellaista teoriaan perustuvaa, yksinkertaistettua tietoa, jota vanhemmat haastattelun perusteella kuulostaisivat tarvitsevan. Haastatteluun osallistuvien vanhempien tulisi olla tutkimukseen vapaaehtoisesti osallistuvia. Haastatteluajatauluista ja tiedotuksesta ilmoitustaululla meidän tuli sopia avoimen päiväkodin eli Sopevan kanssa ja mahdollisesti seurakunnan kerhon kautta. Aikatauluksi sovimme, että kehittämis-työn tuotokset eli ryhmätoiminnan malli ja opas olisivat valmiita huhtikuussa 2017.

2.3 Aiemmin tehtyjä oppaita

Perehdyimme muutamiin tällä hetkellä olemassa oleviin vanhemmille jaettaviin oppaisiin, jotka koskevat lapsen tahtoikää. Opinnäytetöinä tehtyjä oppaita aiheesta on tehty aiemminkin. Lähinnä aiemmat oppaat ovat käsitelleet tahtoikää terveydenhoidon näkökulmasta ja niistä on löytynyt tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Oppaat vaihtelevat laajuudeltaan siten, että toiset käsittelevät aihetta oppaan muodossa jolloin tiedoissa on jo hieman syvyyttä, kun taas toiset oppaat ovat lehtisiä,

joissa asiat on esitetty lyhyesti ja ytimekkäästi ja lukijaa ohjataan hakemaan syvempää ymmärrystä lehtisestä löytyvistä lähteistä. Lapsen uhmasta ja kiukusta on tehty opaslehtinen, jossa tulee hyvin pelkistetyksi esiin, mistä lapsen uhmassa on kyse ja miten kiukkuun voidaan vastata. (Rahkola, A, ym., 2014). Turun ammattikorkeakoulussa (Boström ym, 2012) tehdyn opinnäytetyön aiheena on ollut opas vanhemmuudesta ja lapsen toisesta ikävuodesta. Oppaasta löytyi tietoa pienen lapsen kehityksestä. Oppaan kuvitus oli toteutettu hyödyntämällä omia valokuvia. Oppaassa oli käytetty myös mietelauseita.

Mannerheimin lastensuojeluliitto on julkaissut erilaisia oppaita, jotka vaihtelevat laajuudeltaan. Esimerkiksi Vanhempien työkirja-nimisessä oppaassa käsiteltiin vanhemmuutta ja kuinka tullaan hyväksi vanhemmaksi. Työkirja ei varsinaisesti painotunut tahtoikäisen lapsen vanhemmuuteen, mutta lapsen ja vanhemman kasvun haasteisiin yleisemmin. (Kankkonen & Suutarla, 2006). MLL opastaa tällä hetkellä kaiken kattavasti Suomen lapsiperheitä.

Sähköinen tiedonhaku. Tietoa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen vanhemmat hakevat nykyään internetistä. Esimerkiksi Vauva.fi -sivusto tarjoaa keskustelufoorumia vanhemmille. Internetin keskustelupalstat ovat suosittuja, mutta niistä saatava tieto on usein kokemukseen ja henkilökohtaiseen mielipiteeseen perustuvaa, joten tiedonhaku keskustelupalstalta vaatii lukijalta kykyä tunnistaa ja suodattaa tarpeeton tieto. Suosittuja ovat myös perheille suunnatut sivustot, kuten Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkosivut. MLL:n verkkosivuilta löytyy oma linkkinsä uhmaikään liittyvään sähköiseen materiaaliin. MLL käyttää termiä uhmaikä. Verkkosivustolla on kattavasti otettu huomioon uhmaan liittyvien asioiden lisäksi vanhemman jaksamista huomioivia seikkoja.

Meidän oppaamme on aiemmin tehtyjen oppaiden joukossa selkeimmin käyttäjiensä näköinen. Meidän oppaassa kehittämistyössä mukana ovat olleet tahtoikäisten lasten vanhemmat, jotka ovat sanoneet oman kantansa siihen, mitä oppaan tulisi sisältää, jotta se opastaisi parhaiten. Muissa oppaissa, joihin olemme tutustuneet ei ainakaan mainita, että niiden sisältöön olisivat voineet vanhemmat osallistua ja vaikuttaa. Meidän oppaamme on moniulotteisempi, mitä internetistä löytyvät oppaat, koska sen jakaa vanhemmalle henkilökohtaisesti Kurikan Perhekeskuksen

työntekijä. Mikäli vanhemmalla herää lisäkysymyksiä, eikä hän halua hyödyntää oppaasta löytyviä linkkejä, hän voi ottaa yhteyttä Kurikan Perhekeskukseen ja kysyä tarvittavaa täsmennystä asiaan mahdollisesti jopa suoraan häntä palvelleelta työntekijältä. Tällaista ulottuvuutta ei ole sähköisissä oppaissa olemassa.

3 KEHITTÄMISPROSESSI

Kehittämisen ajatellaan yleisimmin olevan konkreettista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on saavuttaa jokin selkeä, ennalta määritetty tavoite. Kehittämisen kohde, laajuus, organisointitapa ja lähtökohta voivat olla tapauksittain erilaisia. (Toikko & Rantanen, 2009, 14.) Toikko ja Rantanen (2009,14) kirjoittavat, että kehittämällä voidaan pyrkiä vaikuttamaan toimintatapaan tai toimintarakenteeseen. Tässä opinnäytetyössä kehittämistehtävänä on opas tahtoikäisten lasten vanhemmille. Kehittämisen kohteena on siis konkreettinen tuote. Tässä luvussa kuvataan kehittämistehtävän prosessia suunnittelusta työstämisvaiheeseen.

3.1 Tavoitteiden asettaminen

Opinnäytetyöprosessi alkoi siitä, että sovimme tekevämme opinnäytetyön parityökentelynä. Seuraavaksi aloimme miettiä sopivaa aihetta ja päädyimme yhdessä siihen, että aiheen tulisi käsitellä lapsia ja perheitä. Kurikan Perhekeskus on tullut meille koulun kautta tutuksi aktiivisen opiskelijayhteistyön myötä ja päätimme olla sinne yhteydessä ja tiedustella, olisiko heillä halukkuutta ryhtyä yhteistyöhön opinnäytetyömme merkeissä. Heillä oli valmiina aihe, johon me tartuimme. Esittelimme opinnäytetyösuunnitelman yliopettaja Minna Zechnerille, joka hyväksyi aiheemme. Opinnäytetyömme ohjaajaksi nimettiin koulutusohjelmapäällikkö Päivi Rinne.

Ensimmäisen yhteistyöpalaverimme jälkeen keväällä 2016 jäimme pohtimaan ja jäsentämään opinnäytetyötilauksen sisältöä ja tavoitetta. Hahmottelimme kokonaisuutta koko kesän ajan ja keräsimme kirjallisuudesta teoriaa, jonka siinä kohtaa ajattelimme hyödyttävän kehittämistehtäväämme. Kehittämistyön ongelman määrittelemisen tuntui vaikealta. Emme aluksi olleet varmoja, olimmeko ymmärtäneet ongelmamme oikein, sillä kyseessä ei ollut perinteinen tutkimusongelma vaan kehittämistehtävä. Tämän eron käsittäminen ja ajatusten ohjaaminen ikään kuin ”kehittämiskiskolle” vei meiltä niin paljon aikaa, että opinnäytetyön tekeminen jumiutuikin vääränlaisen näkökulman vuoksi lähes puoleksi vuodeksi. Yritimme pitkälle syksyyn nähdä työn prosessia perinteisen tutkimuksen tekemisen kautta emmekä olleet

päässeet minkäänlaisiin teknisiin ratkaisuihin asti, kun olimme jo uupuneita ja tunsimme olomme epäonnistuneiksi, kun prosessin toteuttamisen idea ei meille auennut. Meillä oli tietoa ja ymmärrystä tahtoian ja vanhemmuuden ilmiöistä, mutta kehittämistyön luonne oli meille vieras. Kokonaisuus hahmottui ja suunta työn linjoiksi löytyi lopullisesti keväällä 2017 eli niinä aikoina, kun meidän oli tarkoitus alkaa viimeistellä opinnäytetyötämme palautusta varten. Merkittävä tekijä ymmärryksen syntymiseen oli opinnäytetyön ohjauksen käyttäminen. Emme olleet vuoden 2016 aikana aktiivisia ohjauksen hyödyntäjiä. Ohjauksen myötä oivalsimme hankkia teoriatietoa kehittämistyön periaatteista, mikä toi lisävinkkejä kehittämistehtävän rakenteen ja sisällön asetteluun. Tieteen kielellä meidän tutkimusongelmamme on siis kehittämisen kohteemme eli opas tahtoikäisten lasten vanhemmille. (Kananen, 2012, 13).

Meillä oli suuret tavoitteet opinnäytetyön tekemisen alkaessa ja olemme niitä joutuneet matkan varrella mittavasti supistamaan. Tehtävämme oli siis kehittää ryhmätoiminnan malli tahtoikäisten lasten vanhemmille, ohjata ryhmä sekä sen lisäksi tuottaa tahtoikää käsittelevä opas. Kesän ajan pureskelimme ajatusta ja keräsimme teoriaa lapsen kehitysvaiheista ja jonkin verran ryhmätoiminnasta.

Sykyä kohti mentäessä ajatus opinnäytetyön sisällön laajuudesta alkoi hirvittää ja se näkyi muun muassa siten, että työn kimppuun ei huvittanut enää käydä ja alkoi ajatus- ja kirjoittamistyön välttely. Hirsjärvi ym. (2015, 56-58) kertovat kirjoittamisen lykkäämisen ja välttelyn usein kuuluvan osaksi kirjoitusprosessia ja että parhaiten kirjoittamisen vaikeudet voi voittaa hyväksymällä ne ja kirjoittamalla vaikka ei huvitaisikaan. Meidän tapauksessamme kirjoittamisen välttelyssä oli kyse epävarmuudesta sisällön suhteen ja asettamistamme liian korkeista tavoitteista.

Lopullinen tarve sisällön uudelleenmäärittelylle oli se, kun toinen meistä siirtyi uuteen työpaikkaan ja aloitti kokopäivätyöt. Toinen meistä eli arkea oman tahtoikäisensä kanssa eikä kummaltakaan meinannut iltaisin löytyä jaksamista eikä aikaa tehdä opinnäytetyötä ja alkaa kehittämään mallia ryhmätoiminnalle saati alkaa ohjata ryhmää. Tässä kohtaa keskustelimme opinnäytetyön ohjaajamme kanssa eri mahdollisuuksista. Ohjaajamme väläytti ajatusta, että tekisimme vain toisen osion siitä, mitä oli alun perin suunniteltu. Kehittäisimme joko oppaan tai sitten ryhmätoiminnan mallin. Ajatus oli vapauttava ja meistä tuntui helpottavalta, kun joku sanoi

ratkaisuehdotuksen ääneen. Kehittämistyömme sisältö päätettiin täten muuttaa ja ajatuksemme keskittyivät tästä eteenpäin oppaan kehittämiseen ja ryhmätoiminnan malli jätettiin kokonaan pois meidän opinnäytetyöstämme.

3.2 Kehittämistyön rajaaminen ja tiedonhankinta

Alkutyöskentely oppaan kokoamiseksi lähti etenemään tutustumalla kirjallisuuteen sekä keräämällä aiheeseen liittyvää teoretietoa ja kokoamalla sitä omaan ”alkumateriaali”-tiedostoonsa. Rakensimme yhteistä käsitystä tahtoiästä keskustelemalla myös omista kokemuksistamme. Toinen toi keskusteluun tahtoiikäisen lapsen äidin näkökulman ja toinen pikkulasten ryhmässä työskennelleen päiväkodin työntekijän näkemyksen. Aiheesta käytyjen keskustelujen ja tiedonhaun jälkeen aloimme koota tietoa ja hahmotella minkäläisten teemojen ympärille opas loppujen lopuksi rakentuisi. Kävimme Kurikan perhekeskuksella keskustelemassa terveydenhoitajan ja sosiaalityöntekijän kanssa, jolloin ajatuksenamme oli varmistaa, että kehittämislinjamme kulkevat samaan suuntaan heidän kanssaan.

Päätimme, että oppaasta tulisi löytyä tietoa tahtoiästä kehitysvaiheena eli tietoa siitä, mikä psyykinen kehitystehtävä tahtoiällä on sekä miten eri tavoin tahtoiä voi ilmetä eri lapsilla ja miten vanhempana voi oman lapsen yksilöllisyyden huomioiden toimia tahto- ja kiukkuutilanteissa. Oppaassa tuodaan näkökulmia myös vanhemman jaksamiseen, joka on erittäin huomionarvoinen teema pikkulapsiperheen hyvinvoinnin kannalta. Oppaan on tarkoitus rakentua selkeäksi ja helppolukuiseksi. Päädyimme lohkomään jokaiselle teemalle oman osionsa oppaaseen. Oppaan lopusta löytyy linkkejä verkkosivuille, kirjallisuusvinkkejä sekä yhteystietoja lapsiperheiden palveluihin Kurikan alueella.

Haastattelut. Kirjoitetun teorian lisäksi halusimme osallistaa myös vanhempia kehittämistyöhön. Virtasen ym. (2011, 41-42) mukaan kehittäminen perustuu tietoon asiakkaista. Jotta kehittämistä voidaan tehdä asiakaslähtöisesti, on kehittäjällä oltava tietoa asiakkaan eli tässä tapauksessa perheiden tarpeista. Kokemukseen perustuvan tiedon kerääminen ja käyttäminen sosiaali- ja terveystieteissä on tärkeää. Perheiden kokemukset palveluista muokkaavat heidän lapsi- ja perhepalvelui-

hin liittämiä odotuksia ja mielikuvia. Ottamalla selvää näistä odotuksista on mahdollista ennakoita, millaisiksi palveluja tulee kehittää tulevaisuudessa. Pienikin laadullinen tutkimus voi tuottaa tarpeeksi aineistoa perheiden ja erilaisten tarpeiden selvittämiseen. (Virtanen ym. 2011, 41–42.) Toteutimme haastattelun tahtoikäisten lasten vanhemmille, jolla keräsimme tietoa kehittämistyöhömme. Vanhempia haastatella saimme tietoa suoraan asiakkailta, joita varten kehittämistyö tehtiin.

Haastattelimme vanhempia avoin päiväkotikielissä Sopevassa. Vanhemmille oli etukäteen tiedotettu, että tulemme haastattelemaan heitä opinnäytetyötämme varten. Paikalle oli saapunut kaksi vanhempaa. Olimme koonneet valmiiksi joitain haastattelukysymyksiä, mutta halusimme jättää tilaa myös avoimelle keskustelulle. Vanhemmat osallistuivat mielellään keskusteluun ja saimme hyvää tietoa opinnäytetyöhömme. Haastattelutilanne oli hyvin luonteva ja vanhemmille annettiin aikaa vastata, emmekä kiirehtineet kysymyksissä. Pystyimme mielestämme luomaan rauhallisen ilmapiirin ja vanhemmista ei huomannut, että heitä olisi erityisesti jännittänyt haastattelutilanne. Vanhemmat pystyivät myös keskittymään, vaikka heillä oli lapsia mukana. Sopevan ohjaaja leikki enimmäkseen lasten kanssa, mikä auttoi vanhempia myös keskittymisessä.

Haastattelun analysointi. Nauhoitimme haastattelut puhelimelle vanhempien luvalla. Näin pystyimme olemaan paremmin läsnä haastattelutilanteessa ja varmistamaan että haastattelu tallennetaan oikein, emmekä tulkitse vastauksia väärin. Haastattelun jälkeen kuuntelimme nauhoitetta osissa ja kirjoitimme haastattelun sana sanalta muistiin. Haastattelun litteroinnin jälkeen tuhosimme tallenteen. Kysyimme vanhemmilta, mitä tietoa oppaassa olisi teidän mielestä hyvä olla? Mitä tietoa kaipaisitte? Haastattelusta nousi esiin vanhempien ja lasten vuorovaikutus, sekä keskustelun taito.

Kaikki ei osaa keskustella omien lastensa kanssa, niin ku outoa ku se onki mut ei kaikki osaa puhua lastensa kanssa niin ehkä sitä mitä mun mielestä kannatais painottaa että vaikka ne on pieniä niin ne ymmärtää niinku tosi paljon ettei sitä pidä mitenkää itsestäänselvyytenä että ei niille tartte niinku lässyttää tai selittää vaan ihan puhua niinku puhuis aikuisellekin niin kyllä ne... ymmärtää... suurimman osan ainakin mitä ehkä... just sitä keskustelun taitoa niin se auttais kyllä aika moneski asias muuski ku pelkäs täs uhmaiäs niinku eteenki päin sitte. (Haastateltava 1.)

Haastattelussa vanhempi mainitsi myös vanhemman pysymisen rauhallisena ja oman lapsensa tuntemisen.

Joo siinä pitäis kyllä olla justiin tosta keskustelutaidosta ja sitte että vanhempien pitää yrittää keksiä miten justiin heidän lapsensa sais niinku rauhottumaan ja sen jälkeen sitte sitä keskusteluosuus että mut ei sit tosiaan ei se äänen korottaminen ei auta se pitää ilmaista siinä kyllä mahdollisimman hyvin. Ku välillä näkee kaupas niitaki ku heittäytyy lattialle niin toinen huutaa niille vieres niin eihän se nyt ikinä lopu siihen. (Haastateltava 2.)

Haastatteluista nostimme myös esiin vanhempien keinot tahtoikäisten lasten kanssa. Kysyimme vanhemmilta mitä keinoja heillä on käytettävissään ja mitkä keinot he ovat todenneet toimiviksi? Haastatteluissa kävi ilmi, että haastateltavien mielestä vanhempien rauhallisuus ja hermonsa pitäminen olivat heistä toimivia keinoja.

Se että menee siihen lapsen tasolle ja puhuu vain hiljaa ja rauhallisesti jos ite kiihtyy ja menettää hermonsa niin ei se auta se vaan pahentaa sitä tilannetta että mulle aina kaikki sanoo että ku mä oon niin rauhallinen niin siks noiki on rauhallisia että ku emmä niinku harvoin korotan ääntäni tai mitään niin... menee vain siihen lapsen tasolle ja ite rauhoittuu niin se lapsiki rauhoittuu tai mitä hiljempaa puhut niin sitte se joutuu kuunnella ja keskittyä niin se ei pysty keskittyä enää siihen kohtaukseensa. Mä oon kokenu sen, tietenki jos ite on väsyksis niin ei sitä sitte niin ehkä pinna oo niin pitkä mutta yleensä sillä. Anoppiki aina sanoo että ku mä oon niin rauhallinen niin se meillä toimii siks ehkä noi pojatki on rauhallisia...en tiä. (Vanhempi 1.)

Hyväksi havaittu keino vanhempien mielestä, oli myös lapsen huomion kiinnittämien muualle ja lapsen rauhoituttua keskustella asiasta.

Meillä jos saa jonku raivokohtauksen nii yritettäis sitte keksiä jotaki muuta ajateltavaa siihen että se loppuis ja sitte siitä saatetaan keskustella hetken päästä vähä rauhallisemmis merkeis. (Vanhempi 2.)

3.3 Oppaan toteutus

Vuoden 2017 alussa esittelimme ideamme oppaan sisällöstä. Ideamme oli jakaa opas kuuteen teemaan, jotka olivat tieto tahtoiästä kehitysvaiheena, erilaiset temperamentit, lapsen ymmärtäminen, kiukkuun vastaaminen ja vanhemman rauhalli-

sena pysymisen tärkeys. Jokaisen teeman punaisena lankana kulkisivat rajat ja rakkaus. Teemoissa tarjottaisiin näkökulmia ja joiltain osin keinoja erilaisiin arjen tahtolanteisiin ja korostettaisiin lempeää suhtautumista lapseen ja itseän vanhempana. Saimme Kurikan Perhekeskukselta kannustavaa palautetta ajatuksistamme oppaan teemoiksi ja uskalsimme tämän jälkeen jatkaa työstämistä ideoimiemme teemojen mukaisesti.

Oppaan ulkoasu. Halusimme panostaa oppaan visualiseen ilmeeseen. Alkuperäisessä suunnitelmassa tarkoituksenamme oli käyttää lasten piirustuksia tahtoiästä. Pyysimme tuttuja lapsia piirtämään meille aiheesta kuvia. Saimme kuitenkin idean käyttää omia lapsuusajan valokuviamme. Valokuvat mielestämme herättävät mielenkiinnon ja puhuttelevat lukijaa. Halusimme käyttää myös paljon värejä, että opas erottuisi ja houkuttelisi lukemaan. Idea lasten piirustuksista oli hyvä, mutta visuaalisesti valokuvat mielestämme toimivat paremmin.

Oppaan ominaisuudet. Hyvän oppaan tunnusmerkeiksi voidaan kuvata ajantasaisuus, yleistajuisuus, luotettavuus, käytännöllisyys, päivitettävyyys ja käyttäjakeskeisyys. Kohderyhmänä oppailla voivat olla ammattilaiset, harrastajat ja eri ihmisryhmät. (Jussila, 2006, 25.) Meidän tuottamamme opas on suunniteltu paperimuotoiseksi, koska tilaaja on näin toivonut. Oppaan päivittäminen on siis hieman työläämpää, mitä sähköisessä versiossa olisi. Opas on tarvittaessa muunnettavissa sähköisesti jaettavaksi. Halusimme tehdä oppaan, joka on selkeä ja yksinkertainen. Pyrimme kertomaan asiat ymmärrettävällä kielellä. Tarkoituksena on, että vanhempi saa nopeasti tarvitsemansa tiedon ja väsynytkin vanhempi jaksaa opasta lukea.

Oppaan tyyli ja sisältö. Oppaamme tyylin halusimme olevan vanhempia kannustava ja tukeva. Rentola kirjoittaa artikkelissaan (Jussila ym., 2006, 92–93) oppaan sisällöstä siten, että lähdetessä kokoamaan oppaan sisältöä tulisi keskiössä olla ajatus siitä, mitä tietoa lukija tarvitsee. Opas luodaan siksi, että se voi auttaa lukijaa tietämään, tekemään ja oppimaan uutta. Tärkeää on määritellä se, mitä lukijan oletetaan jo tietävän oppaan käsittelemästä aiheesta (Uimonen, 2005, 212–213). Tietoa tahtoiästä löytyy paljon kirjallisuudesta. Voimme siis todeta, että tietoa vanhemmille on kyllä saatavilla, haasteena on tiedon pirstaloituminen moneen paikkaan. Tiedon etsijän täytyy tietää, mistä sitä etsiä. Oppaamme on tarkoitus vastata tähän

tarpeeseen. Kokoamme myös oppaan loppuun linkkejä, joista vanhempi voi halutessaan saada lisää tietoa tahtoiästä.

Uimonen (2005, 228) kirjoittaa myös, että parhaimmillaan kirjoittajan ja lukijan pyrkimykset kohtaavat. Hän neuvoo kirjoittajaa karsimaan kaiken turhan tekstistä pois, sillä kaikkea ei kannata kertoa yhdellä kertaa. Hänen näkemyksensä on ylipäätään tuoda esiin se, jonka olettaa olevan lukijalle tarpeellista, kiinnostavaa ja hyödyllistä tietoa juuri tällä hetkellä. Kirjoittaessa oppaan sisältöä tulee huomioida tavat, jolla se herättää lukijoissa mielenkiinnon. Hyvässä oppaassa teksti on selkeää, helposti luettavaa ja ammatti-ilmaisuja välttävää (Karhu ym., 2005, 166). Pienet tekstilaatikat kokoavat tekstin pääviestin yhteen ja helpottavat luetun ymmärtämistä.

Voidaan olettaa, että lukija luottaa oppaassa olevaan tietoon. Kirjoittajalla tulee olla vakaa luottamus omaan asiantuntemukseensa ja keräämiensä tietojen oikeellisuuteen. (Rentola, 2006, 94.) Olemme keränneet tietoa tunnetuista ja luotettaviksi todetuista lähteistä. Olemme myös lähettäneet opasta varten kokoamamme teoriasällön Kurikan Perhekeskukselle luettavaksi ja hyväksyttäväksi. Näin olemme varmistaneet, että oppaan tarjoama tieto on luotettavaa.

4 ALLE KOLMEVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS

Vanhempien on hyvä saada tietoa pienen lapsensa kehitysvaiheista, jotta he voivat tiedostaa, miten tärkeässä roolissa he ovat lasten ensimmäisinä ikävuosina (Rusanen 2011, 13). Tässä luvussa käsitellään teoriaa, josta oppaan sisältö on koottu: alle kolmevuotiaan lapsen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia kehitysvaiheita, tahtokäyttäytymistä sekä temperamenttia ja sen vaikutusta tahtoiensa ilmenemiseen lapsen käyttäytymisen tasolla.

4.1 Sosiaalinen, psyykinen ja fyysinen kehitys

Ensimmäiset kolme vuotta ovat lapsen sosiaaliselle, psyykkiselle ja fyysiselle kehitykselle merkittävä ajanjakso. Kaikki nämä kehitysalueet ovat tärkeitä lapsen kokonaiskehityksen kannalta. Lapsen tahdon ilmaisu mahdollistuu sosiaalisissa suhteissa ja tahtomisella on psyykinen kehitystehtävä. Fyysinen kehitys tukee omana osa-alueenaan lapsen oman tahdon kehittymistä ja tuo lapselle liikkumiskyvyn myötä konkreettisen mahdollisuuden toimia oman tahtonsa mukaisesti. Näiden ikävuosien aikana lapselle kehittyy käsitys omasta itsestään ja identiteetistään. Myös sukupuoli-identiteetti perustuu tähän varhaiseen lapsuuden kehitysvaiheeseen. (Sinkkonen & Pihlaja, 2000, 27-28.) Lapsi tasapainottelee erillisyyden ja riippuvuuden välillä, jolloin mielialat saattavat vaihdella tiuhaan ja käytös olla ajoittain vahvasti tahtovaa. (Sinkkonen & Pihlaja, 2000, 25.) Lapsi kehittyy myös sosiaalisesti. Hänelle syntyy tuona aikana käsitys siitä, miten ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Lapsi saa oppia siitä, miten hän voi itse säädellä omia mielialojaan ja harjoittaa itsekontrollia sekä miten hänen tulee reagoida toisten ihmisten mielialoihin ja käytökseen. Jotta lapsi pystyy nämä asiat oppimaan, hän tarvitsee opetteluun tueksi tunnetasolla läsnäolevan ja läheisen hoivaavan aikuisen. (Keltikangas-Järvinen, 2012, 21.) 1-3-vuotias lapsi ottaa vanhemmista ja muista aikuisista käyttäytymisen mallia. Tässä iässä lapsi oppii myös tunnistamaan toisten ihmisten tunnetiloja sekä eläytymään niihin. Vanhempien tunnetilat siis vaikuttavat lapsen tunnetiloihin. Jos vanhempi on hyvin stressaantunut, tämä saattaa myös näkyä lapsen käytöksessä ja tunteiden ilmaisussa. (Salo & Mäkelä 2007, 12.)

Jokainen ihminen saa syntyessään tietyn geeniperimän. Kanninen ja Sigfrids kuitenkin ovat sitä mieltä, että keskeistä ihmismielen muodostumiselle ei ole perimä vaan niin kutsuttu ”valmistustapa”. Mieleemme kehkeytyy suhteessa muihin ihmisiin. Sosiaalinen vuorovaikutus vaikuttaa ihmisiin niin paljon, että sitä on joskus vaikeata havaita. (Kanninen & Sigfrids, 2012, 27.) Aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa lapsi sisäistää olettamuksia siitä, millainen hän on. Millaisia ihmissuhteet ovat? Miten saan turvaa? Millainen maailma on? Näiden olettamuksien pohjalta lapsi suuntautuu uusiin ihmissuhteisiin. (Kanninen & Sigfrids, 2012, 28.)

Lapsi tarvitsee varmistusta olemassaololleen. Lapselle syntyy kokemus hänen toimintansa ja olemassa olonsa hyväksymisestä. 1-3 vuotiaana kehittyvät sosiaaliset emootiot kuten ylpeys, häpeä, empatia, mustasukkaisuus sekä syyllisyyden tunto. (Salo ym. 2007, 12.) Pienellä lapsella on vielä heiveröiset psyykkiset rakenteet, että ne horjuvat helposti. Siksi turvallinen kasvatusilmapiiri on pienelle lapselle hyvin tärkeää. Aikuinen toimii tarvittaessa tahtovan lapsen tunteidensäätelyssä apuna ja osoittaa, että tilanne on aina hallinnassa, vaikka lapsen tunnetila yltyisikin kiukuksi. (Sinkkonen, 2002, 54.)

Lapsen fyysinen kehitys etenee nopeasti ensimmäisestä vuodesta kolmanteen ikävuoteen. Kävelemistä harjoitteleva yksivuotias kehittyy nopeajalkaiseksi ja kiipeileväksi kolmevuotiaaksi. Lapset kehittyvät alle kolmivuotiaana fyysisesti eri tahtiin. Yhteistä kehitystahdissa on se, että 1-3 vuotiaana kehittyminen on nopeampaa kuin ihmisen muissa ikäkausissa. Lapsi on tässä iässä hyvin innoissaan kaikenlaisesta puuhastelemisesta ja tykkää olla monessa mukana. Lapsi testaa uusia motorisia taitojaan kotona, päiväkodissa ja leikkipuistossa. Kehonhallinta ei ole tässä vaiheessa vielä täysin kehittynyttä, mutta lapsi on selkeästi ketterämpi ja voimakkaampi kuin aiemmin. (Woolfson, 2001, 50.) Jotkut lapset ovat ketterämpiä kuin toiset ja esimerkiksi pallon käsittely onnistuu toisilta lapsilta sujuvammin kuin toisilta. Alkuun kömpelyys on luonnollista, jolloin kaatuilu ja törmäily kuuluvat osaksi harjoittelua kohti varmajalkaisuutta. (Thompson, 2004, 27.) Huiman kehitystahdin vastapainoksi lapsi tarvitsee turvallisia rutiineja sekä ennakoitavuutta. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi säännölliset nukkumaanmenoajat sekä säännölliset heräämiset, päiväkotiinlähtö sekä aamu ja iltatoimiin liittyvät rituaalit. (Rönkkö & Rytönen, 2010, 132).

4.2 Tahtoikä kehitysvaiheena

Kehitysvaihetta, jossa lapsen oma tahto alkaa tulla vahvasti esiin, kutsutaan tahtoiäksi, itsenäistymisvaiheeksi, uhmaiäksi tai oman tahdon opettelemisen iäksi. Joskus sitä kutsutaan tottelemaan opettelemisen herkkyykskaudeksi. Rakkaalla lapsella on monta nimeä. Tahtomisen ja uhmaamisen ilmeneminen on jokaisella lapsella hyvin yksilöllinen ja siihen tiedetään vaikuttavan ainakin sukupuolen ja temperamentin. On tavallista, että tahtoikä kestää noin 4-5 -vuotiaaksi asti. (Litja & Oinonen, 2000, 89.) Uhmaikä ei poista lapsen oikeutta mielipiteensä ilmaisuun. Monesti vanhemmat saattavat todeta, että lapsella on uhmaikä ja siksi lapsi kiukuttelee. Nykyään on yleistä, että puhutaan uhmaiän sijaan tahtoiästä. Tahtoiästä puhuttaessa halutaan korostaa lapsen oman tahdon kehittymisen tärkeyttä ja vanhempien ohjausta olla nujertamatta lapsen tahtoa. Tahtoikä on lapsen normaaliin kehitykseen kuuluva sisäsyntyinen vaihe. Tässä vaiheessa lapsi opettelee vanhemmista irtautumista. (Rantala, 2014, 50).

Voimakkaalla tahtomisella on tärkeä rooli sosiaalisten taitojen opettelussa. Kiukku-kohtaukset ja muu järjettömältä tuntuva käytös ovat siis merkkejä siitä, että lapsi kehittyy sekä kasvaa omaksi yksilölliseksi itsekseen ja se on täysin normaalia. (Ei-non, 2001, 128.) Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkosivuilla kirjoitetaan, että lapsen on tärkeää irtaantua ja itsenäistyä vanhemmasta, sillä vähitellen lapsi omaksuu itselleen psyykkisiä säätelytehtäviä kuten itsensä rajoittamista, rauhoittumista ja itsensä kannustamista. Omantunnon kehittyminen mahdollistuu näiden kehitysetappien ja taitojen myötä. (Lapsi on uhmaiässä, [viitattu 21.3.2017].) Lapsen velvollisuus on laittaa hanttiin vanhemmilleen ja vanhempien tehtävänä on ottaa tämä vastaan. Lapsen on itsenäistyttävä vanhemmistaan, kirjoittaa Nevalainen (2005, 79.) Tahtoiässä lapsi itsenäistyy ja alkaa askel askeleelta uskoa itseensä ja omiin kykyihinsä. Vanhempien tehtävänä on huomata lapsen herkkyykskaudet ja antaa lapselle tilaa uusien asioiden opetteluun. (Kinnunen, 1999, 40.) Vanhempien ei pitäisi tehdä lapsen puolesta asioita. Kinnusen (1999, 41) mielestä uusien asioiden opettelulle on annettava aikaa. Jos aikaa ei anneta, herkkyykskausi saattaa mennä ohi ja voi kulua pitkä aika, ennen kuin lapsi uudestaan haluaa itse yrittää tehdä asioita.

Tahtoiässä lapsi huomaa, että hänellä on oma tahto ja omat mielipiteet. Tahto- tai uhmaiässä ei nimestään huolimatta ole kyse vain uhmaamisesta uhmaamisen vuoksi. Lapsi toteuttaa itsenäistymisen kehitystehtävää. Jos vanhemmat pyrkivät vähättelemään lapsen tahtoa tai jopa tukahduttamaan ne, lapsi ottaa käyttöönsä järeämmät keinot ja näin ollen uhmaa vanhempiaan. Uhmakohtaukset voivat kuitenkin olla vältettävissä. Jos lapsi saa ilmaista omaa mielipidettään ja tahtoaan, näiltä kohtauksilta voidaan välttyä. Yksi hyvä keino on antaa lapsen tehdä valintoja, esimerkiksi lapsen voi antaa valita, pukeeko hän keltaisen vai sinisen paidan päälle. (Kinnunen, 1999, 42). Valintatilanteita tehdessään lapsi oppii näkemään valintojensa seuraukset ja lapsen ajattelu harjaantuu. (Kinnunen, 1999, 43).

Useimmat lapset saavat kiukkukohtauksia 1-3-vuotiaina. Lapsen tietoisuus itsestään ja omasta tahdostaan alkaa olla kehittymässä, jonka seurauksena hän huomaa herkästi, mikäli hänen tahtoaan ei huomioida ja saattaa suuttua. Lapsi saattaa heittäytyä lattialle ja alkaa itkeä, huutaa sekä vääntelehtiä. Silloin tällöin ilmenevistä kiukkukohtauksista ei varsinaisesti ole haittaa, toisinaan turhautuminen on ihan luonnollista. (Spock & Parker, 2003, 492-493.) Joskus kiukkukohtaukset eli suuttumisreaktiot saattavat pitkittyä ja karata hallinnasta siten, ettei lapsi vaikuta itse hallitsevan kiukkuaan, vaan kiukku on ottanut ylivallan lapsesta. Tällaisen raivonpuuskan jälkeen lapsi saattaa olla väsynyt ja saattaa nukahtaa, koska on niin uupunut raivoamisen jälkeen. (Furman, 2003, 158.) Vasta kun lapsi on riittävästi rauhoittunut, kannattaa alkaa purkaa tilannetta keskustelemalla (Dreisbach, [Viitattu 11.5.2017]).

Lapsen opetellessa tunnetaitoja on tärkeää, että vanhemmat ovat ymmärtäväisiä lapsen opettelua kohtaan. (Spock & Parker, 2003, 277-278). Kiukku eriytyy omaksi tunteekseen jo alle yhden vuoden ikäisellä lapsella. Vanhempien tehtävä on auttaa lasta löytämään hyväksyttäviä tapoja kiukun tunteen esiin tuomiseen ja tunteen käsittelemiseen. (Spock & Parker, 2003, 503.) Parhaimmillaan vanhempi onnistuu vastaamaan lapsen vaatimukseen tavalla, joka saa lapsen rauhoittumaan ja tuntemaan olonsa turvalliseksi. Lapsen vaativuuden ja kiukun näyttäminen ovat eräänlaisia kunnianosoituksia vanhemmille, jotka viestivät luottamusta vanhempaa kohtaan. (Rusanen, 2011, 31.) Kaikki lapset eivät kuitenkaan osoita tahtoaan uhmaa-

malla ja kiukkuamalla. Vanhempi voi auttaa lasta harjoittelemaan tahtonsa ja mielihiteidensä ilmaisua, mikäli lapsi ei oma-aloitteisesti osoita tarvetta siihen – johtui se sitten lapsen omasta temperamentista tai kasvatusympäristöstä (Erlaisia lapsia, [Viitattu 12.4.2017].)

4.3 Erlaisia temperamentteja

Ihmiset reagoivat asioihin ja tunnetiloihin eri tavoin. Tapaa reagoida kutsutaan temperamentiksi. Kun vanhempi tuntee ja tietää lapsensa tavan reagoida asioihin, hänen on helpompi tukea lapsen kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen temperamentin tunnistaminen helpottaa mahdollisten arjen solmukohtien ymmärtämistä ja ennakointia, eroavaisuuksia sisarusten välillä tai omia tuntemuksiin lapsen kanssa toimiessa. Temperamentti on jokaisella synnynnäinen. Se ilmenee tyyliässä ja tavassa olla toisten ihmisten seurassa ja siinä, miten suhtautuu asioihin. Jokainen lapsi on erilainen. Niin ujot ja viilipytyt, raivohärät kuin höpöttäjät, tarvitsevat omanlaistansa tukea, rakkautta, rauhoittamista, rajoittamista ja kannustusta. Jollekin lapselle on jännittävästä tapahtumasta hyvä kertoa hyvissä ajoin, toiselle taas on paras ratkaisu kertoa vasta viime hetkellä. (Lapsen temperamentti, [viitattu 21.3.2017].)

Lapsen temperamentti näkyy siinä, miten voimakkaasti lapsi näyttää olevansa suutunut ja pettynyt. Reaktio voi olla esimerkiksi huutamista, lattialla sätkimistä, jalan polkemista, uhkailua, moittimista, tavaroiden tai ovien paiskomista tai sitten omiin oloihin vetäytymistä ja murjottamista. Joillain lapsilla tahtoikä menee lähes huomattomasti ohi. Yksi lapsi saattaa kiukuta väkevästi päivittäin pitkän ajanjakson, kun taas toinen lapsi osoittaa mielipahansa vain muutaman kerran, mutta silloin hyvin voimakkaasti. Jonkun lapsen kohdalla voi vaikuttaa, että tahtoikä on mennyt ohi, mutta sitten se palaakin takaisin uusilla mausteilla. (Erlaisia lapsia, [Viitattu 12.4.2017]). Lapsen haastava käytös saattaa koetella vanhemmuutta, mutta vanhemman riittävä usko omaan vanhemmuuteen tukee hänen jaksamistaan ja luo varmuutta omaan tapaan kasvattaa lasta. Mikäli vanhempi ei tiedä, että lapsen haastava käyttäytyminen on lähtöisin lapsen temperamentista, saattaa hän mieltää it-

sensä epäonnistuneeksi ja huonoksi vanhemmaksi. Mikäli vanhempi syyttää itseään, saattaa sillä olla kauaskantoisia vaikutuksia vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. (Keltikangas-Järvinen, 2010, 32.)

Lasten yksilöllisten reagoititapojen eroavaisuudet tulevat yhä selvemmin esiin lapsen kasvaessa ja erot näkyvät vahvasti etenkin muutos- ja siirtymätilanteissa. Temperamenttiin luetaan kuuluvaksi aktiivisuustason, tunneilmaisun, keskittymiskyvyn, herkkyyden aistiärsykkeille kuten äänille, mauille, lämpötilan vaihteluille sekä tavan olla vieraiden ihmisten seurassa, muutokseen sopeutumisen ja sinnikkyuden. (Spock & Parker, 2003, 43.) Näitä piirteitä tarkkailemalla voi saada käsitystä millainen on lapsen synnynnäinen temperamentti. Temperamentin ollessa erilainen lapsia myös usein kasvatetaan eri tavoin sen edellyttämällä tavalla. Aktiivista ja elämyshakuista lasta todennäköisesti rajoitetaan enemmän kuin vetäytyvää toveria, jota puolestaan vanhemmat pyrkivät rohkaisemaan eri tilanteissa ja herkemmän temperamentin omaavaa lasta jopa suojellaan liiallisilta ärsykkeiltä. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 39, 62). Kasvatuksessa näkyy aina myös vanhemman oma temperamentti ja lapsen ja vanhemman temperamenttien samankaltaisuus tai eroavaisuudet vaikuttavat siihen millaista vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on. (Keltikangas-Järvinen, 2012, 94-95.) Jotkut vanhemmat pysyvät oman temperamenttinsa myötä rauhallisina, vaikka lapsi kiukuttelisikin, kun taas toinen vanhempi hiiltyy oitis lapsen mukana. Toisaalta, jos lapsi ja vanhempi ovat molemmat temperamentiltaan rauhallisia, ei arki välttämättä ole tahtomisen ja uhmakohtausten värittämää. Se, että lapsella ei esiinny voimakasta uhmaa, ei ole tällöin huolestumisen aihe (Tommola, 2017, 38.) Tärkeintä on, että lapsi saa ilmaista itseään ja että hän on hyväksytty ja rakastettu juuri sellaisena, millaiseksi hän on syntynyt: toinen ehkä raivohäräksi ja toinen puolestaan viilipytyksi.

Temperamentiltaan sopuisa lapsi on useimmiten tyytyväinen oloonsa, tasainen, rytmisen, sopeutuvainen ja omaksuu helposti kodin sekä päiväkodin päiväohjelman sisältäen nukkuma- ja ruoka-ajat. Siirtymätilanteet ja lähtemiset eivät tuota hankaluuksia eivätkä muutokset rutiineissa aiheuta hankaluuksia. Lapsi ei takerru vanhempaan ja hänelle uusiin paikkoihin ja ihmisiin tutustuminen on luontevaa. Helpon temperamentin lapsi saattaa kuitenkin olla vaativa. Hän ehkä vaatii harvoin mitään, mutta silloin kun vaatii, hän myös ”helppoutensa” vuoksi sen todennäköisesti saa tai

vaatimus sattuu sopimaan hyvin juuri hänen kotinsa arkeen. Tällaisissa tapauksissa lapselle muodostuu käsitys, jonka mukaan aina kun hän vaatii, hän myös saa vaatimansa. Tässä kohtaa vanhempien on tärkeää opettaa lapselle, että kaikki, mikä on kotona sallittua, ei ole hyväksyttyä välttämättä muualla. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 155-163.)

Temperamentiltaan rauhallinen, pohtiva lapsi tarvitsee aikaa sulatella asioita eikä häntä tulekaan hoputtaa tai painostaa tekemään asioita, joihin hän ei ole heti valmis. Tällaisen lapsen kanssa ennakointi ja riittävä sopeutumisaika mahdollistavat uskalluksen toimintaan, kun hän saa kokemuksen siitä, että hän hallitsee tilanteen. Hallinnan tunnetta lapselle tuovat tutut ihmiset, tuttu ympäristö ja samanlaisina toistuva, ennakoitava päiväjärjestys. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 64.) Uudet ja muuttuva tilanteet saattavat pelottaa lasta. Tällaiselle lapselle on siis hyvä antaa mahdollisuuksien mukaan paljon aikaa ja tilaa noudattaa omaa aikatauluaan ja varmistaa, että vaatimustaso on kohtuullinen ja hänen temperamenttinsa huomioiva. Lapsi varmemmin rohkaistuu tekemään asioita, kun hän tuntee saavansa tukea ja ymmärrystä aikuiselta. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 164-165.)

Joidenkin lasten taas on hankala sopeutua uusiin tilanteisiin eikä lapsen oma, sisäinen rytmi, ole kovin säännöllinen. Tällöin tärkeässä roolissa ovat ulkoiset rutiinit, joihin lapsen on mahdollista tukeutua. Lapsi reagoi usein voimakkaasti ja mieliala on helposti ärtynyt. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 66.) Vanhemmat voivat parhaiten tukea herkästi reagoivaa lastaan olemalla kasvatuksessaan määrätietoisia ja johdonmukaisia. Arjen on hyvä olla ennakoitavaa ja vuorovaikutuksellisesti rikasta. (Keltikangas-Järvinen, 2004, 162.) Oikeastaan lyhyesti temperamentin voi kuvata siten, että toiset tuntevat voimakkaammin kuin toiset ja joidenkin tunnetilat vaihtelevat tiuhempaan tahtiin. (Kankkonen & Suutarla, 2006, 18).

5 TAHTOIKÄISEN LAPSEN KANSSA

Tässä luvussa käsitellään tahtokäisen lapsen kasvatusta ja vanhemmuutta. Tah-toiän ilmiöt saattavat yllättää vanhemman ja tällöin vanhemmasta saattaa tuntua, että vajoaa saman ikäisen lapsen tasolle, jota oma lapsi on. On hyvä tietää, että tahtomisessa on kyse lapselle tärkeästä itsenäistymisvaiheesta – se kuuluu ikään.

5.1 Ennustettava ja turvallinen arki

Vanhempien päätehtävä on huolehtia lapsen perustarpeista. Lapsi kokee olonsa turvalliseksi, kun arki ja päivärytmi ovat ennakoitavia, eli nukkuminen, syöminen ja ulkoilu toistuvat suunnilleen samassa järjestyksessä päivittäin. Lapsi kykenee rutii-nien avulla ennakoimaan ja mieltämään, mitä päivän aikana tulee tapahtumaan. Elämänrytmin säännöllisyys helpottaa nukahtamista ja ruokailurytmin omaksumista. Arjen rutiinit tuovat turvaa lapselle. (Sinkkonen, 2008, 15-53.) Lapsi tarvitsee lähel-leen turvallisen aikuisen, jonka ehdottomaan rakkauteen lapsi voi aina luottaa. Ai-kuisen läsnäolo sekä ilmeet ja eleet rakentavat lapsen itsearvostusta ja vahvistavat tunnetta siitä, että hän on ihana juuri sellaisena lapsena kuin on. Lapsen on tärkeää nähdä vanhemman silmistä hyväksyntää sekä iloa. (Laru ym., 2012, [Viitattu 29.3.2017]). Jos vanhempi on omassa lapsuudessaan saanut hyvää hoivaa, hän ymmärtää alitajuisesti lapsen hellän kohtelun, hoivan ja huolenpidon tärkeyden. Mi-käli vanhempi on kokenut puutteita omassa lapsuudessaan, se ei tarkoita sitä, ett-eikö vanhempi voisi olla hyvä vanhempi lapselleen. Vanhempien lapsuudenaikaiset negatiiviset kokemukset on mahdollista kääntää vahvuuksiksi omassa vanhemmuu-nessa, mikäli vanhempi käy läpi vaikeita lapsuudenkokemuksiaan. (Vanhemmuus, [Viitattu 12.4.2017.]

Ennakoitavuus. Hougardin (2005,17) mukaan lapsen ja vanhemman välinen suhde muuttuu siinä kohtaa, kun lapsi osaa kävellä ja puhua. Lapsi muuttuu vau-vaikäisestä leikki-ikäiseksi. (Salo ym., 2007, 11). Tässä iässä lapsi myös alkaa ym-märtää häntä ympäröivää maailmaa sekä hänellä on myös jo oma tahto. (Hougard, 2005, 17). Lasten kasvatukseen kuuluvat olennaisesti ristiriidat. Lapsi saattaa tur-hautua sekä osoittaa tyytymättömyyttään. (Hougard, 2005, 9.) Hougardin (2005,

9) mukaan lasta on kunnioitettava ja kohdeltava tasavertaisesti. Kuitenkin täytyy muistaa, että aikuinen on se joka määrää ja johtaa. Johdonmukaisuus ja toistot ovat tärkeitä kasvatuksessa. Ennakoimattomuus on omiaan lisäämään lapsen kierroksia. (Sinkkonen, 2012, 150.) Kun lasta kielletään tekemästä jotain, hänelle on hyvä selittää, miksi niin ei saa tehdä eikä vain kieltää.

Silloin kun tietyt asiat ja säännöt toistuvat samanlaisina, niistä syntyy totuttuja tapoja. Tottumuksien ylläpitämiseen ei tarvitse käyttää läheskään niin paljon energiaa, kuin alati uusien sääntöjen ja tapojen opetteluun. Arjen ja sääntöjen ennustettavuus on tästä syystä hyvin perusteltua. Ennakoitavuus saa arjen sujumaan ja mahdollisesti selvittää vähemmällä tunnekuohuilla. (Tahkokallio, 2014 [Viitattu 11.5.2017]). Kerromme esimerkkinä kauppareissut, jotka vaikuttavat olevan hyvin kiukkualtista maaperää tahtoikäiselle lapselle. Mikäli lapsi jollain kauppareissulla saa karkkihyllystä karkkia, mutta toisella käynnillä taas ei saa, näkee lapsi tämän hyvin epäloogisena. Sen vuoksi hän saattaa alkaa osoittaa mieltään pyrkimyksensä korjata tuo epäkohta. Lapsen kanssa voi ottaa esimerkiksi sellaisen linjan, että lapsen ollessa mukana kaupassa sieltä ei osteta karkkia. Lapsi kyllä tottuu sääntöihin, kun niitä noudatetaan johdonmukaisesti. Poikkeukset säännöissä sekoittavat pienen lapsen maailmankuvaa saaden lapsen kokeilemaan sääntöjen pitävyyttä. Eli mitä vähemmän vanhempi joustaa asettamisessa rajoissa ja säännöissä, sitä vähemmän lapsella on tarvetta uhmata ja kapinoida niitä vastaan. Jari Sinkkonen (2012, 142) on todennut, että lapset eivät toivo demokratiaa, sillä he tajuavat olevansa pieniä ja avuttomia. He tarvitsevat osaavamman ja kokeneemman vanhemman, joka ottaa asiat hoitaakseen silloin, kun lapsesta itsestään siihen ei ole. Eli lapsen kehitystaso huomioiden asiat selitetään tarvittaessa tarpeeksi yksinkertaisesti ja vanhempi pitää rajoista ja lupauksista kiinni. Myös se, että asioita toistetaan tarpeeksi usein, on kasvattamista. Hougaardin (2005, 25) mukaan kasvattaminen on oppimisprosessi. Oppimisen myötä syntyvät hyvät tavat, hyvistä tavoista kehkeytyvät hyvät tottumukset. Totumus syntyy siis toistamisesta. Kasvatuksessa toistomäärät nousevat huiimiin lukemiin, mutta niiden avulla lapsi oppii arjen rutiinit sekä tavat, miten suhtautua toisiin ihmisiin, oman vuoron odottamista, toisten hyväksymistä, jakamista ja huomiointia. Hyvät tottumukset suojaavat mahdollisesti koko loppuelämän. Huonoilla

tottumuksilla on yhtä vankka taipumus jäädä pysyviksi ja niiden kääntämiseksi hyväksi onkin aina työskentelemistä. (Tahkokallio, 2003, 54-55.) Tässä kohtaa pätee vanha sanonta: ”Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa”.

Turvallisuus. Kun lasta kiukuttaa, häntä ei saa silloin jättää yksin. Pienelle lapselle yksin huoneessa olo ei opeta yhtään mitään. Tunteen vallassa lapsi on jo sinällään yksin ja tarvitsee vanhemmalta keinoja tunteidensa käsittelyn avuksi. Yksinolon sijaan lapsi tarvitsee aikuista rinnalleen. Kiukkuavalle, pettyneelle lapselle on hyvä tarjota lohduttavaa ja ymmärtävää syliä. Turvallinen syli viestittää lapselle, että ikävätkin tunteet ovat sallittuja, niitä voi oppia hallitsemaan, ja että pettymyksistä selviää. Lapset ovat rajoittamisen ja lohdun vastaanottamisessakin erilaisia: toinen rauhoittuu syliin, kun taas toinen raivostuu kosketuksesta entisestään ja kaipaa enemmänkin aikuisen lähellä olemista kuin syliä. (Tommola, 2017, 38.) Lapsen yksilölliselle tyylille sopivat väliintulot ja lohdutuskeinot rakentavat lapsen luottamusta toisia ihmisiä ja ylipäätään elämää kohtaan.

5.2 Sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettelu

Alle kolmevuotiaalla lapsella ei vielä ole käsitystä oikeasta tai väärästä, vaan hän on vielä täysin vanhempansa opastuksen varassa. Tästä syystä lapsen ja vanhemman aivoitukset siitä, mikä on sopivaa käytöstä poikkeavat joskus toisistaan. Varsinaiset rangaistukset eivät välttämättä ole tehokkaimpia keinoja valjastaa yhteisten käytösnormien saloihin, mutta usein tiukka katsekontakti ja painokas toteamus, että noin ei saa tehdä, usein riittää. Lapsella on lupa olla tunteita, mutta ne eivät saa ikinä johtaa toisten vahingoittamiseen (Sinkkonen, 2002, 62-63.)

Sosiaaliset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Vuorovaikutuksen elementtejä ovat antaminen ja saaminen. Vuorovaikutus on vastavuoroista ja edellyttää suuntautumista toisten toimintoihin. Vuorovaikutus voi olla sekä verbaalista että ei-verbaalista kommunikointia. Katseet, eleet, ilmeet ja puhe ovat vuorovaikutuksen välineitä. (Alijoki, 1998, 9.) Lapsen ja vanhemman vuorovaikutus rakentuu arkisissa jokapäiväisissä tilanteissa kuten pukemisessa, ruokailuissa, ympäristöä havaitessa sekä erilaisissa keskusteluissa. (Alijoki, 1998, 10). Hyvässä vuorovaikutuksessa aistitaan toisen ihmisen kehollisten ja äänteellisten viestien muutokset ja

mukautetaan omat niihin sointuviksi. Tämä tapahtuu lähes vaistonvaraisella tavalla. (Sajaniemi ym., 2015, 87). Rönkkö & Rytkösen (2010, 166) mukaan ihmisen vuorovaikutus kertoo aina jotain ympäristöistä, jossa hän on elänyt ja saanut vaikutteita. Voidaan siis todeta, että lapsen kasvuympäristöllä on vaikutusta vuorovaikutukseen. Sosiaaliset taidot ovat vuorovaikutuksen tapoja, kuten kykyä kuunnella, tehdä muiden hyväksymiä aloitteita ja yhteistyötä. Rönkkö ym. (2010, 166) mainitsevat myös, että sosiaalisten taitojen oppiminen alkaa jo syntymästä ja näitä taitoja kehitetään koko ajan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kokemuksen myötä.

Lapsen kielen kehittyessä on tärkeää, että vanhemmat auttavat myös lasta sanoittamaan tunteitaan. Aikuisten tehtävä on auttaa lasta tunteidensa nimeämisessä. Tätä kautta lapsi oppii askel askeleelta myös tunteidensa hallintaa. Näin myös lapsi oppii tunteiden hallintaa. Esimerkiksi lapsen ei enää tarvitse potkia tavaroita vaan hän voi kertoa, että häntä kiukuttaa. Vanhempien on tärkeää nimetä tunteita rehellisesti ja oikein. Viha on vihaa ja kateus kateutta. Vanhempien on myös hyvä tiedostaa, että raivokohtauksen saanut lapsi ei tahallaan käyttäydy huonosti. Vanhempien rauhoittelu auttaa lasta. Vanhempien olisi hyvä antaa lapselle tilaisuus miettiä omia tunteitaan ensin itse. Tämän jälkeen vanhempi voi tarjota lapselle erilaisia vaihtoehtoisia selityksiä. (Rönkkö & Rytkönen, 2010, 134.)

Vaatus tyyneyden säilyttämisestä saattaa aiheuttaa merkillisen tunnelman vuorovaikutukseen, mikäli vanhempi yrittää kaikin tavoin näyttää ulospäin jotakin muuta kuin miltä sisällä tuntuu. Pahimmillaan lapselle välittyy ristiriitainen viesti, jossa vanhempi vakuuttaa olevansa tyyni, mutta ilmeet, hymyn kireys ja lihasjännitys kertovat ihan muuta. Juuri omien vanhempien kanssa lapsen olisi parasta oppia, että niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan. (Sinkkonen, 2012, 145.) Vanhemman tehtävä on opettaa lapsen ikätaso huomioiden erilaisten tunteiden ilmaisua. Tällä tavalla lapsi oppii säätelemään tunteita, aikuisen tunnesäätelyn kautta. (Kanninen ym., 2012, 23.) Sääntöjen ja sydämellisyyden yhdistelmä on paras oppi, jonka voimme lapsillemme tarjota. (Tahkokallio, 2003, 229).

5.3 Kannusta, rakasta ja rajoita

Onnistuessaan lapsi tarvitsee aina paljon kannustamista ja kehumista. Lapselle tulisi myös antaa tunnustusta hyvästä yrittämisestä. (Rönkkö & Rytönen, 2010, 132). Lasta ei voi koskaan kannustaa ja kehua liikaa. Lapsi oppii ympäröivästä maailmasta ja ottaa mallia vanhemmistaan ja muilta aikuisilta. Lasten olisi hyvä myös nähdä vanhempien kehuvan itseään. Toimimalla lapsille esimerkkinä lapsi oppii omaksumaan itselleen myönteistä sisäistä puhetta. (Webster-Stratton, 2010, 45). Lapsen kannustaminen on paljon myös elekieltä. Vanhempi voi tehostaa kehumista sanattoman viestinnän avulla. Lapselle hymyileminen ja olalle taputtelu ovat monesti hyviä keinoja tehostaa kehuja. Impulsiiviset lapset tarvitsevat erityisesti kehuja, joita korostetaan innostuneella ilmeellä ja kosketuksella. Täsmennyt kehut ovat paljon tehokkaampia kuin kohdistamattomat kehut. Kehun tulisi kuitenkin olla vilpittömiä ja aitoja. Esimerkiksi kehu ”olitpa kiltti tyttö” on hyvin epämääräinen kehu. Sen sijaan ”olitpa kiltti tyttö, kun autoit keräämään tussit lattialta” on paljon kohdistetumpi kehu. Tämä auttaa lasta ymmärtämään, mistä häntä tarkalleen ottaen kehuaan. (Webster-Stratton, 2010, 46-47.)

Lapsi tarvitsee elämäänsä myös rajoja. Vaikka kannustaminen ja lapsen kehuminen ovat tärkeitä asioita, vanhempien tehtävä on myös rajoittaa epäasiallista käytöstä. Johdonmukaisuus auttaa lapsia tuntemaan olonsa turvalliseksi ja rauhalliseksi. (Webster-Stratton, 2010, 70.) Aikuisen tehtävä on asettaa rajat ja tehdä päätökset. Mikäli aikuinen ei pääätä aikuisen vastuulla olevista asioista, kuten ruokailuista, lapselle jää iso taakka kannettavakseen, jos tällaiset asiat ovat hänen päätettävissään (Tahkokallio, 2014, [Viitattu 17.4.2017.]). Itsensä turvattomaksi tunteva lapsi hakee turvallisuudentunnetta jostakin, vaikkapa temppuilulla. Jos vanhemmat tuottavat turvan saamisessa pettymyksen, lapsi alkaa käyttäytyä provosoivasti testatakseen, missä vanhemman raja kulkee. Jos sitä ei löydy provosoivalla käyttäytymisellään, lapsen on joko lisättävä kierroksia tai luotava itse turvallisuusstrategiansa. Hänen on hallittava ympäristöään voidakseen luoda itselleen tunteen siitä, että asiat ovat järjestyksessä. Hän on epävarma omista kyvyistään ja toisaalta taas raivoissaan vanhemmilleen, jotka eivät hoida heille kuuluvaa kasvatustehtävää. (Sinkkonen, 2012, 142.) Kaiken kaikkiaan lapsen rajoittamisessa motiivina on pyrkiä estämään lapsen joutuminen pulaan ja saada lapselle aikaan turvallisuuden tunne siitä, että

häneistä huolehditaan silloinkin, kun hänestä itsestään ei vielä ole siihen. (Sinkkonen & Korhonen, 2015, 24).

Yhteenotoilta ei kuitenkaan aina voida välttyä ja usein konflikti syntyy, kun lapsi törmää aikuisen asettamaan rajaan. Lapsi saattaa heittäytyä lattialle ja kirkua tovin kuin palohälytin, mutta perusteltua rajoitusta ei tule peruuttaa siksi, että lapsi on suuttunut siitä. Aina voi osoittaa kuitenkin myötätuntoa lapselle: ”Ymmärrän, että suuttuttaa, mutta nyt on nukkumaanmeno aika eikä enää katsota televisiota.” Tunteita saa olla, mutta lapsi ei silti voi riehumalla rikkoa paikkoja tai satuttaa itseään tai muita. Lapsen raivotessa aikuisen tulee olla tuki ja turva, jolle on turvallista kiukuilla. Paras keino on ottaa lapsi syliin tai jutella rauhoittavasti, joskus lapsi haluaa rauhoittua itsekseen eikä kaipaa syyllä siinä kohtaa. Rauhoittumistavat ovat kullakin lapsella yksilölliset. Tärkeintä on osoittaa lapselle, että kaikenlaisista tunnemyrskyistä selvitään kyllä hengissä. (Sinkkonen, 2002, 54.) Raivokohtaus on aina myös lapselle kurja tunnekokemus ja on tärkeää, että aikuinen huomaa kiukun ja tuskan keskellä hyvän lapsessa. (Tommola, A. 2017, 37-38). On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki lapset koettelevat sääntöjä ja käskyjä. Vain sääntöjä rikkomalla lapsi oppii, että säännöt ovat voimassa. Lasta myös helpottaa, jos vanhempi antaa vain yhden käskyn kerralla. Pienten lasten on vaikea muistaa monta asiaa kerralla. (Webster-Stratton, 2010, 70-72.)

Pieni lapsi ilmaisee tunteensa ja tarpeensa hänelle ominaisella tavalla. Uhma tai yllättävät kiukunpuuskat saattavat tulla vanhemmalle ymmärrettäviksi, jos vanhempi istuu hetkeksi alas kuulemaan ja yrittämään ymmärtää, mistä lapsen käytöksessä on kysymys. Kiukuttelun taustalla ja syynä saattaa olla esimerkiksi uuden sisaren syntymä tai omaan huoneeseen muuttaminen. Jokin asia on muuttunut lapsen elinpiirissä tai ainakin lapsi kokee niin. Tällaisissa tilanteissa toimivin tapa on olla empaattinen lasta kohtaan ja osoittaa ymmärrystä. Tiukkojen rajojen asettaminen ei välttämättä ole paras ratkaisu tämän tyyppisissä tilanteissa. (Sinkkonen & Pihlaja, 2000, 27.) Lapsen tahdon tunnustaminen toimii lasta vahvistavasti, esimerkiksi: ”Sinä et siis tahdo mennä nukkumaan”. Vaikka lapsi ei saakaan tahtoaan läpi, se voi auttaa, ettei vanhempi lähde haastamaan tai sen kummemmin selittämään pois lapsen tunnetta. (Tommola, 2017, 38.) Lapset peilaavat tunnetilansa aikuisen

kautta. On turvallista kiukustua, kun aikuinen säilyttää malttinsa. Lapsi oppii hillitsemään itseään tarkkailemalla vanhemman reaktioita. (Tahkokallio, 2014, [Viitattu 17.4.2017.]).

Lapsen stressi. Lapsella stressi saa aikaan kiinnittymiskäyttäytymisen. Kiinnittymiskäyttäytyminen tarkoittaa sitä, että lapsi hakeutuu hänelle turvallisen aikuisen luo tankkaamaan turvallisuudentunnetta. Pienelle lapselle stressaavia tilanteita ovat pukeutumistilanteet, nukkumaanmeno, vessakäynnit, nälkä ja syömistilanteet, pelko, kipu ja sairastuminen. Lapselle erittäin stressaavia tilanteita ovat yksin jääminen, erot vanhemmista sekä pitkät päivät. (Kanninen ym., 2012, 31.) Stressiherkkydessä on olemassa huomattavia eroja. Yksilölliset erot johtuvat synnynnäisistä taipumuksista sekä myös sosiaalisesta ympäristöstä. (Sajaniemi ym., 2015, 51). Jokaisella ihmisellä on tarve tulla kuulluksi. Siksi on tärkeää, että lapselle annetaan aikaa, ollaan kiinnostuneita hänestä ja hänen jutuistaan. Kuulluksi tuleminen suojaa lasta liialta stressiltä. Säädellyssä stressissä energiaa vapautuu lapsen kehitykseen ja kasvuun. (Sajaniemi & Suhonen, 2015, 88.) Lapsen tullessa huomatuksi hän voi luottaa siihen, että saa apua tarvittaessa. Lapsena opituilla tavoilla on iso merkitys, miten lapsi aikuisena oppii luottamaan toisten apuun. (Sajaniemi ym., 2015, 91).

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen vaikuttavat lapsen sekä vanhemman persoonat. Lapsen reagoitavuus voi havaita jo muutaman viikon ikäisestä lapsesta. (Vilen ym., 2010, 136). Ihmisillä on olemassa erilaisia reagoititapoja. Salo & Mäkelän (2007, 7) mukaan varhainen vuorovaikutussuhde on yksi tärkeimmistä lapsen kehitykseen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavista asioista. Ihmisen ensimmäisinä elinvuosina kehitys on sidoksissa häntä hoitavien ihmisten toimintaan. On otettava kuitenkin huomioon, että synnynnäisesti ihmisillä on erilaisia temperamenttitekenteitä ja he voivat reagoida ympäristöön erilaisesti. Osa lapsista reagoi stressiin voimakkaasti ja kuormittuvat helposti. (Salo ym., 2007, 7). Turvallisen kiintymyssuhteen on todettu liittyvän läheisesti muun muassa lapsen muistitoimintoihin, tunteiden ja toiminnan ilmaisuun ja säätelyyn, kykyyn eläytyä muiden tunteisiin, leikkimiskykyyn, sosiaaliseen joustavuuteen, oppimiseen sekä kykyyn sietää stressiä ja vastoinkäymisiä. (Kanninen & Sigfrids, 2012, 32-33).

Hyvään keskittyminen. Jokaisessa lapsessa on jotain hyvää. Se ei liity temperamenttiin eikä se ole kehitysvaihe. Hyvän huomaaminen lapsessa on tärkeää. Ajatus

siitä, että jokaisessa lapsessa on jotain hyvää jo ihan sillä perusteella, että hän on ihmiseksi syntynyt, on lasta ja vanhempaa kannatteleva. Tahtoikä on hyvää aikaa lapselle rajoihin tutustumiseen ja kokeilemaan tehdä ei-toivottuja asioita, hakemaan siis rajoja. Rajojen hakeminen ja tilanteeseen sopimaton käytös eivät kuitenkaan poista sitä, että lapsi on hyvä ja hyvänä hänet tulee nähdä. Pieni lapsi hyvän ilmentymänä kaipaa usein vanhemman huomiota ja hän saattaa hakea sitä uhmaavalla käytöksellä. Mikäli lapsi hakee huomiota uhmaamalla, voi sellaisen käytöksen jättää joissain tilanteissa huomioimatta. Se, että vanhempi ei reagoi huonoon käytökseen, ei ole sama asia kuin lapsen hylkääminen. Lähinnä se merkitsee sitä, että vanhempi tiedostaa koko ajan mitä lapsi tekee ja käytöksellään hakee, muttei varsinaisesti keskity siihen. Vanhempi ikään kuin sivuuttaa huonon käytöksen ja tilaisuuden tullen vahvistaa hyvää käytöstä ja kehuu lasta niissä asioissa, joita hän tekee hyväksytysti ja oikein. Pieni lapsi tarvitsee osakseen paljon huomiota, hyvän vahvistamista ja kannustavaa palautetta. (Tommola, 2017, 38).

5.4 Rauhallinen vanhempi

D.W.Winnicott loi aikanaan käsitteen ”kyllin hyvä äiti”. Lastenpsykologi Bruno Bettelheim johti siitä käsitteen ”kyllin hyvät vanhemmat”. (Bettelheim, 1987, 9.) Tämän päivän suomalaisessa lastenkasvatus ja vanhemmuus -keskustelussa lastenpsykiatri Jari Sinkkonen puhuu riittävän hyvästä vanhemmuudesta. Riittävän hyvää vanhemmuutta tahtoikäisen lapsen kanssa on jo se, että yrittää pysyä rauhallisena, vaikka se ei kinkkisissä tilanteissa välttämättä aina onnistu. Vanhemmaksi kasvu tapahtuu niistä lähtökohdista käsin, millaisia mielikuvia vanhemmaksi kasvavalle on syntynyt oman elämän kehityspolkunsa aikana vanhemmuudesta (Vanhemmuus ja perhe, [Viitattu 13.4.2017]). Vanhempien kokemukset omassa lapsuudessaan omista vanhemmistaan ja ympäröivästä perheestä ovat pohjana sille, millaiseksi vanhemmaksi kukin kasvaa ja millaiseksi haluaa kasvaa. (Kankkonen & Suutarla, 2006, 4).

Tahtoikäisen lapsen vanhempana eläminen ei koostu pelkästään myönteisistä ja onnellisista tuntemuksista. Lapsella on taito saada vanhemmassa esiin saman ikä-

nen lapsi, mitä lapsi sillä hetkellä on. Tämän tarkoituksena lienee mahdollistaa vanhemman ymmärrys siitä, miltä lapsesta tuntuu sillä hetkellä. Riittävän hyvää vanhemmuutta tässä samaistumisessa on se, ettei vanhempi tule ihan yhtä vihaiseksi kuin mitä lapsi on tai ettei vuorovaikutus vanhemman taholta ole yhtä kypsymätöntä kuin mitä se on lapsen taholta. Joskus voi mennä yli, mutta tärkeää on muistaa selvittää tilanne lapsen kanssa. Sisimmässään lapsi kuitenkin toivoo, että hänen kiukunsa ja huono käytöksensä ei koskaan saa vanhempaa liian vihaiseksi tai hylkäämään häntä tunnetasolla tai ihan fyysisesti. (Sinkkonen & Korhonen, 2015, 17.)

Tahtoikäisen lapsen kasvattaminen saattaa välillä viedä vanhemmalta rutkasti voimia. Vanhempi joutuu sanomaan lapselle useammin ”ei”, laittamaan rajoja ja vastaanottamaan lapsen kiukuttelua. Vanhempi saattaa todella väsyä tässä elämäntilanteessa. Kun vanhempi löytää voimavaroja arjesta, koko perheen hyvinvointi lisääntyy. Tahtoiän alkaminen saattaa olla haastavaa aikaa koko perheelle. Lapsi tahtoo tehdä asiat omalla tavallaan eikä käytös välttämättä varsinaisesti ilahduta vanhempia. Vanhemmat saattavat olla välillä ihmeissään lapsen muuttuneen käytöksen äärellä ja jopa neuvottomia. Tärkeää on kaikissa tilanteissa selventää lapselle, ettei mitään pahaa tapahdu, vaikka lapsi joskus kiukustuisi oikein kovasti. Lapsen on tärkeää voida kaikissa tilanteissa luottaa siihen, ettei kiukuttelu johda vanhemman hylkäämiseen. Aikuinen voi helpottaa lapsen oloa olemalla tukena kiukun hetkellä ja sanoittaa lapsen tunteita. (Cacciatore, 2008, 55–58.) Esimerkiksi: ”Nyt sinua taitaa suututtaa. Taidat olla ihan vihainen.”

Vanhemman pinna palaa. Lapsen käyttäytymisellä on siis aina jokin päämäärä, eikä käytös ole merkityksetöntä tai synny tyhjästä. Tahkokallio (2014, [Viitattu 17.4.2017]) sanoo, että lapsi hakee käytöksellään aikuista tekemään päätöksen tilanteeseen. Lapsi tietää, että aikuisesta tulee päätöksentekokykyinen viimeistään silloin, kun aikuisen pinna palaa. Pinnan palaminen ja huutaminen eivät tee kenestäkään huonoa vanhempaa, kaikille tulee vastaan sellaisia hetkiä. Jos väsyttää, on nälkä ja stressaantunut olo, voi rajun uhman vastaanottaminen tuntua ylivoimaiselta. Lasta ei missään tilanteessa voi kuitenkaan kohdella kovakouraisesti, vaikka tarkoitus olisikin estää häntä esimerkiksi vahingoittamasta ympäristöään kantamalla hänet toiseen huoneeseen rauhoittumaan. Tällaisessa tilanteessa on hyvä kokeilla

käyttää esimerkiksi vanhanaikaista kymmeneen laskemista ennen seuraavaa siirtoa. Jos vanhemman pinna on edelleen liian kireä, voi olla järkevää pyytää toista aikuista avuksi hoitamaan tilanne rauhallisemmaksi lapsen kanssa. Tällainen avuksi tuleva aikuinen voi olla esimerkiksi puoliso, naapuri, sukulainen, ystävä tai ehkä oma vanhempi (Tommola, 2017, 38).

Jos on käynyt niin, että tilanteessa lapsen kanssa on vanhemmalle jäänyt anteeksipyydettävää, niin se olisi hyvä tehdä tilanteen rauhoituttua. Jos aikuisen tunteet ovat kuohuneet liikaa ja hän on käyttänyt kovaa kieltä, anteeksi pyytäminen on silloin tarpeellista. Anteeksipyyntö ei missään nimessä vähennä vanhemman uskottavuutta vaan auttaa lasta näkemään, että myös hänen vanhempansa joskus erehtyvät ja he uskaltavat myöntää sen. On huojentavaa samaistumisenkin kannalta, ettei tarvitse yrittää olla täydellinen ihminen. (Sinkkonen, 2002, 55.) Seesteisenä hetkenä olisi hyvä pysähtyä miettimään, saavutetaanko huutamisella kuitenkaan haluttua lopputulosta. Mikäli huutaminen on ainoa keino pyrkiä vaikuttamaan lapsen käyttäytymiseen, on se merkki siitä, että keinot alkavat olla lopussa. Jos vanhempaa väsyttää ja olo on neuvoton, on apua saatavilla ja sitä kannattaa hakea. Jokainen vanhempi väsyy joskus ja se on enemmän sääntö kuin poikkeus. Tuolloin ei pidä jäädä yksin, sillä yksin mietittynä asioilla on tapana paisua.

Vanhemman voimavarat. Lapsi on hämillään uuden kehitysvaiheen äärellä ja tarvitsee aikuista tuekseen. Vanhemman on tärkeää ymmärtää, että lapsen kasvattaminen tässä tilanteessa saattaa olla haastavaa ja kuormittavaa, joten aikuisen on opittava pitämään huolta omasta jaksamisestaan. Väsyneenä ylilyöntien riski kasvaa. Yksi lohduttava näkökulma voi olla se, että lapsen kehityksessä itsenäistymisen ja uhmaamisen vaihetta seuraa tyynempi kehityskausi. (Jaksaako vanhempi, [viitattu 24.3.2017]). Aikuisilla on joskus kausia, jolloin väsyttää. Väsyneenäkin voi olla riittävän hyvä vanhempi lapselleen. Tärkeää on kuitenkin jaksaa huolehtia, että perheessä noudatetaan ja kunnioitetaan ihmissuhteisiin ja elämään liittyviä hyviä sääntöjä (Tahkokallio, 2003, 228-229). Aina ja joka tilanteessa vanhempi ei välttämättä jaksa kasvattaa lasta parhaalla mahdollisella ohjeistuksella, jolloin on hyvä ottaa käyttöön toiseksi paras kasvatustyyli, komentelu, ohjeistaa Tahkokallio (2003, 228). Reagoiminen tilanteisiin on lapsen kannalta tärkeintä, vaikka se joskus olisikin

huutamista. Välinpitämättömyys on lapselle haitallisempaa, kuin vähän painokkaammin ja värikkäämmin esitetyt rajanvedot.

Vanhemman jaksamista arjessa tukevat iloa ja hyvää oloa tuottavat asiat. Tärkeää on, että vanhempi pitää huolta omasta jaksamisestaan. Lapsen ollessa pieni olisi hyvä karsia tai siirtää taka-alalle sellaiset asiat, jotka kuormittavat vanhempaa. On olemassa kuormittavia tekijöitä, joihin ei kaikkiin voi vaikuttaa, mutta aina voi kuitenkin vaikuttaa omaan suhtautumistapaansa esimerkiksi siten, ettei vaadi itseltään liikaa.

Parisuhde. On siellä kotona sitten yksi tai kaksi vanhempaa, niin eniten lapsi hyötyy siitä, että siellä on pääasiallisesti järkevä ilmapiiri. Lapsen paras koti on vanhempien hyvä parisuhde, sanoo Sinkkonen (2012, 54.) On kuitenkin paljon koteja, joissa lasta kasvattaa yksi vanhempi. Tällöin tuon lausahduksen voi ymmärtää siten, että lapsen paras koti on sellainen, jossa asuu hyvinvoiva vanhempi. Mikäli vanhempia on kaksi ja he elävät parisuhteessa, tarkoittaa vanhemmuuden yhdistäminen sitä, että he rakentavat yhteisen vanhemmuuden lapsen hoitamisessa. Samanaikaisesti saattaa olla vaikeaa yrittää pitää yllä rakkauden liekkiä ja hoitaa vanhemmuuden tehtäviä. Helposti siinä käy niin, että parisuhteen hoitaminen unohtuu jonnekin vanhemmuuden roolien taakse. Parisuhteen hoitaminen on erittäin tärkeää, sillä parisuhde on voimavarana silloin, mikäli tahtoikäinen lapsi tuo vanhemmuuteen haasteita. Tahtoikäisen kiukuttelu voi viedä parisuhteelta voimia, siksi hyvinvointia ja parisuhdetta tulee huoltaa. (Yhteinen vanhemmuus, [Viitattu 12.4.2017]). Huumorin voi myös ottaa avukseen, kun joskus arki nykii. Nauraminen ja riittävä lepo liikunnan ohella ovat parhaita apukeinoja useisiin tilanteisiin.

6 OPAS TAHTOIKÄISTEN LASTEN VANHEMMILLE

Tässä luvussa kerromme millainen valmiista oppaasta tuli. Pohdimme myös eettisiä seikkoja sekä käymme läpi kehittämisprosessia ja prosessin aikana oppimiamme asioita.

6.1 Valmiin oppaan arviointi

Oppaasta (Liite 1) tuli mielestämme visuaalisesti miellyttävä ja helppolukuinen. Siinä on suunniteltua enemmän tekstiä, mutta otsikointien ja ydinasioita kokoavien pikkulaatikoiden avulla olemme pyrkineet tuomaan sisältöä helposti käsiteltäväksi ja ymmärrettäväksi. Teemoja on käsitelty oppaassa nyt syvällisemmin, kuin mitä olisi ollut mahdollista ranskalaisin viivoin esitetystä sisällöstä. Otsikoinnit ohjaavat lukijaa eri teemojen äärelle ja helpottavat halutun tiedon löytämistä.

Oppaassa on lasten piirustusten sijaan kuvia tahtoikäisistä lapsista ja joissain kuvissa taustalla näkyy myös lasten perhe. Ajattelimme 1980-1990 luvun taitteessa otettujen valokuvien tulevan lähelle ja puhuttelevan tämän päivän vanhempia, koska useat nykypäivän vanhemmat ovat itse olleet pieniä lapsia tuolloin. Kuvat ovat omista kotialbumeistamme ja meillä on niihin täydet käyttöoikeudet. Idean vanhojen valokuvien käyttöön saimme aiemmin tehdystä opinnäytetyöstä (Boström ym., 2012), jossa kuvia oli hyödynnetty erittäin onnistuneesti. Heidän tekemässä oppaassa oli mielenkiintoinen ja mukava ulkoasu. Halusimme pyrkiä omassa oppaassamme saman tyyppiseen luokse tulevaan hyvään tunnelmaan. Onnistuimme oppaan ulkoasun kanssa mielestämme hyvin.

Oppaan sisältö on tiivistelmä opinnäytetyöhön kootusta teoriasta, joka lähestyy vanhempia opastavasti. Teoria perustelee oppaan sisältöä. Opas soveltuu Perhekeskuksen työntekijöiden työkaluksi ja sen avulla voidaan avata vanhemmille tahtoikään liittyviä ilmiöitä. Oikea-aikaisesti läpikäytyä ja jaettuna opas antaa vanhemmille tietoa ja ymmärrystä tahtoikään liittyvistä asioista ja vahvistaa vanhempia tukemaan lasta tämän kasvussa ja kehityksessä. Ennaltaehkäisevään työhön opas löytää toivottavasti paikkansa ja vanhemmat pystyvät sitä hyödyntämään kasvatus-tehtävässään.

Oppaasta on hyötyä myös meille tekijöille, sillä voimme hyödyntää sitä myös omassa työssämme sosionomeina.

6.2 Oppaan tekemisen prosessin ja sosionomiosaamisen arviointi

Kehittämistyön tutkimuksellisuudessa kysymys on huolellisesta dokumentaatiosta, jossa kuvataan prosessin arkea. Huolellinen dokumentointi prosessin kaikissa vaiheissa helpottaa projektin hallintaa ja helpottaa prosessin eri vaiheiden hahmottamista. (Toikko, 2005, 104.) Näin jälkeinpäin voimmekin ajatella, olisi ollut hyödyllistä käyttää yhtä päiväkirjapohjaa, johon olisimme tallentaneet erilaiset vaiheet, keskustelut ja niistä syntyneet ajatukset. Prosessin edetessä ei tuntunut tarpeelliselta kirjata kaikkea ylös, sillä jotkin tapahtumat ja tapaamiset tuntuivat siinä hetkessä hyvin arkisilta eikä niissä esiintynyt varsinaisesti mitään maininnan arvoista. Taakse päin katsoessa on helppoa olla jälkiviisas ja todeta, että vaivannäkö prosessin aikaisen dokumentoinnin suhteen olisi helpottanut loppukoonnin työstämistä. Toikko (2005,104) kirjoittaa, että kehittämistyön tutkimuksellisuuden näkökulmasta kiinnostavaa ei ole se, että kaikki etenee prosessissa suunnitelmallisesti ja tavoitteet saavutetaan. Hän korostaa, että huomionarvoisia ovat ne seikat, jotka ovat yllättäneet tekijät ja millaisiin jännittäviin käännteisiin projekti on tekijänsä ajanut. Toikon näkökulma on lohduttava meille, jotka emme ole näin laajaa kehittämisprosessia aiemmin vieneet läpi ja joilla olo on välillä ollut kuin etenisi vieraalla maaperällä.

Kehittämistehtävän myötä kykymme lähdekriittisyyteen ja validin tiedon valintaan on kehittynyt. Aluksi olennaisen teorian rajaaminen ja löytäminen on ollut hidasta. Alussa ideat ja näkymät suuntasivat laadullisen tutkimuksen ympärille, mutta monen mietinnän ja pohdinnan kautta ymmärsimme, että laadullinen tutkimus eli tekemämme haastattelut olivat meidän opinnäytetyössämme vain mauste pääruuassa, yksi tiedon lähde. Kykenimme näkemään meidän työmme tutkimuksen sijaan kehittämistehtävänä. Opimme sen, että ajatusten kanssa täytyy työskennellä ja jotta ajatukset saa tuottaviksi mielen on hyvä olla nöyrä ja vastaanottavainen. Ilman opinnäytetyön ohjausta, emme varmasti olisi ymmärtäneet mistä kehittämistehtävän yti-

messä on kysymys. Olisimme todennäköisesti jatkaneet asian tarkastelua tutkimuksen näkökulmasta ja työ olisi jatkanut paikallaan junnaamista, koska huomiomme ja ajatuslinjamme olisivat olleet suunnattuna väärin.

Sosionomiosaaminen. Sosionomin ammatilliselle kehityksellemme opinnäytetyöprosessi on ollut tuottoisa. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen on vahvistunut opinnäytetyön tekemisen myötä. Prosessi on vahvistanut yhteistyötaitojamme. Parina työskenteleminen opinnäytetyöprosessissa vaatii sitoutumista työskentelyyn ja luottamusta työpariin. Parityöskentely on opettanut kysymään myös toisen ajatuksia, mielipiteitä ja toiveita. Yhdessä tekeminen sekä vanhempien osallistaminen projektiin ovat osa sosionomin eettistä osaamisaluetta ja siihen liittyy myös asiakasosaamisen elementti. Tämä on ollut yhteinen projekti, jonka loppuun saattaminen tulee saamaan aikaan meissä kiitollisuuden ja onnistumisen tunnetta. Mielestämme tiimityössä on tärkeää antaa tunnustusta avoimesti ja säästelemättä. Olemme kokeneet olevamme ikään kuin osa moniammatillista tiimiä, kun olemme saaneet kehittää ja tuottaa yhteistyössä oppaan Kurikan Perhekeskukselle. Saimme vapaat kädet, mutta luvattu tuki ja opastus toteutuivat. Saimme aina vastuksen, kun jotain kysyimme.

Sosionomin kompetensseissa (Sosiaalialan amk-verkosto, 2010) mainitaan, että sosionomi (AMK) omaa taidot ennakoida ja jäsentää hyvinvointipalveluiden muutoksia ja kykenee tuottamaan ja kehittämään palveluita. Tämä kompetenssi kuuluu palvelujärjestelmäosaamiseen. Kuten teoriassamme on aiemmilla sivuilla kerrottu, pienten lasten vanhemmat eivät samalla tavalla enää saa tukea ja neuvoa omilta vanhemmiltaan, kuten aiemmin ovat saaneet. Ihmetys voi olla vanhemmalle suuri, kun lapsi alkaa vahvasti tahtoa. Kehittämämme opas pyrkii vastaamaan vanhempien tiedontarpeeseen tahtoiästä kehitysvaiheena. Opas tahtokäisten lasten vanhemmille on ennaltaehkäisevän työn väline ja yhteiskunnallisen muutoksen synnyttämään tiedon tarpeeseen vastaava kehittämistyön tulos. Vanhempien osallistamisen kehittämistyöhön tulee esiin myös kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen näkökulma.

6.3 Eettisyys ja oppaan jatkokehittäminen

Tutkimukselle asetetuissa eettisissä vaatimuksissa tutkimusaiheen valinta on yksi eettinen ratkaisu (Hirsjärvi ym., 2015, 24–25). Opinnäytetyöllämme on aiheena yhteiskunnallista painoarvoa sekä siitä syntyvä yhteisöllistä hyötyä (Hirsjärvi ym., 2015, 25). Opinnäytetyömme tuotoksena syntynyt opas tahtoikäisten lasten vanhemmille on yksi keino tukea lapsen ja perheen hyvinvointia. Opas antaa vanhemmille tietoa alle kolmevuotiaan lapsen tahtoiästä kehitysvaiheena ja näkökulmia arjen sujumiseksi tahtovan lapsen kanssa. Lisäksi oppaan muodossa tarjoutuu työkalu Perhekeskuksen työntekijöille. Opas on sisällöltään ja tyyliltään eettisesti arvokas ja sen tapa tiedottaa on sävyiltään positiivinen, arvostava ja yksilöllisyydelle tilaa antava. Oppaaseen koottu tieto on peräisin opinnäytetyömme teoriasta sekä vanhemmille toteutetuista haastatteluista. Tiedonhankintaa ovat ohjanneet osin Perhekeskuksen toivomukset, toiselta osin itse tärkeänä pitämämme aihealueet sekä opinnäytetyön ohjaajamme, joka on ollut suuri apu sisällön rajaamisessa.

Oppaan jatkokehittämiseksi voisi toteuttaa palautekyselyn niille vanhemmille ja Perhekeskuksen työntekijöille, jotka ovat opasta käyttäneet. Palautteiden myötä opasta voisi kehittää kyselystä nousseiden palautteiden ja kehittämis ehdotusten perusteella. Lisäksi oppaan voisi kehittää myös sähköisenä toimivaksi.

Opasta voitaisiin hyödyntää myös erilaisissa vanhempainryhmissä, joita Kurikan perhekeskus mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa järjestää. Olisi myös hyödyllistä saada tahtoikäisten lasten isien ääntä ja mielipidettä kuuluviin. Opinnäytetyösämme puhumme koko ajan vanhemmista, emmekä äideistä tai isistä. Lasten vanhempia haastatellessamme kaikki paikallaolijat olivat sattumoisin naisia. Myös perhekeskuksen työntekijät olivat kaikki naisia, mikä on ymmärrettävää naispuolisilla aloilla. Olisi mielenkiintoista tietää eroaisivatko isien kokemukset äitien kokemuksesta tahtoikäisten lasten kanssa ja antaisivatko isät haastatteluissa erilaisia keinoja vinkeiksi tilanteisiin tahtovan lapsen kanssa.

LÄHTEET

- Alatalo, A. 8.5.2017. Vauras yhteiskunta synnyttää yksinäisiä äitejä. [Verkköjulkaisu]. Vauva. [Viitattu 11.5.2017]. Saatavana: <http://www.vauva.fi/artikkeli/sina/vanhemmuus/vauras-yhteiskunta-synnyttaa-yksinaisia-aiteja>
- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa: Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Bettelheim, Bruno. 1987. Kyllin hyvät vanhemmat: Kirja lastenkasvatuksesta. Helsinki: WSOY.
- Boström, E., Honkonen, A. & Tulento, I. 2012. Opas vanhemmuuden tueksi lapsen toisena ikävuotena: Materiaalia Naantalin terveystoimen lastenneuvolan jaettavaksi vanhemmille. Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Cacciatore, R. 2008. Kiukkukirja: Aggressiokasvattajan käsikirja vauvasta kouluikään. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Dreisbach, S. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. 10 Ways to Tame Your Kid's Tantrums. Parents. [Viitattu 11.5.2017] Saatavana: <http://www.parents.com/toddlers-preschoolers/discipline/tantrum/tame-your-kids-tantrums/?slideId=27528>
- Furman, B. 2003. Muksuoppi: Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hougaard, B. 2005. Curling-vanhemmat ja lapsityrannit. Helsinki: WSOY.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kankkonen, M. & Suutarla, A. 2006. Vanhemman työkirja. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut!: Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karhu, M. Salo-Lee, L. Sipilä, J. Selänne, M. Söderlund, L. Uimonen, T. Yli-Kokko, P. 2005. Asiantuntija viestii: Ajatuksesta vaikutukseen. Helsinki: Inforviestintä Oy.

- Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti: Ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Kersanet. Ei päiväystä. Vanhemmuus ja perhe. [Verkkojulkaisu]. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. [Viitattu 13.4.2017]. Saatavana: <http://www.epshp.fi/kersanet/vanhemmuus>
- Kinnunen, S. 1999. Turvallisesti matkaan: Hyvän lapsuuden eväät. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Laru, S.Oulasmaa, M. & Saloheimo, A. 2012. Miten tuen erityisen lapseni minäkuvaa? [Verkkojulkaisu]. Väestöliitto. [Viitattu 29.3.2017]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemat/artikkeleita/?x243913=1465746
- Litja, T. & Oinonen, M. 2000. Mä en haluu!: Leikki-ikäisen arjen pulmia. Helsinki: Oy Edita ab.
- Makkonen, A., Makkonen, P. & Rahkola, A. 2014. Lapsen uhma ja kiukku: Opaslehtinen vanhemmille. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala hoitotyön suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ei päiväystä. Erilaisia lapsia. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 12.4.2017]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_on_uhmailassa/erilaisia_lapsia/
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ei päiväystä. Jaksako vanhempi? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 24.3.2017]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_on_uhmailassa/jaksako_vanhempi/
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ei päiväystä. Lapsen temperamentti. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/lapsen_temperamentti/
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ei päiväystä. Lapsi on uhmailässä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_on_uhmailassa/

- Määttä, K. & Uusiautti, S. 2012. Parental Love - Irreplaceable for Children's Well-Being. [Verkojulkaisu]. Global Journal of human social science Arts & Humanities. [Viitattu 11.4.2017]. Saatavana: https://globaljournals.org/GJHSS_Volume12/1-Parental-Love-Irreplaceable-for.pdf
- Nevalainen, V. 2005. Aikuinen ja lapsi: Kasvatuksesta voi selvitä hengissä. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Rantala, J. 2014. Äiti, älä tottele! (kaiken maailman kasvatusoppaita). Juva: Gummerrus Kustannus Oy.
- Rantanen, T. & Toikko, T. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Rentola, M. (toim. R. Jussila–E. Ojanen–T. Tuominen). 2006. Tieto Kirjaksi. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Finnlectura.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sajaniemi, N. & Suhonen, E. 2015. Stressin säätely: Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salo, S. & Mäkelä, J. 2007. MIM-vuorovaikutushavainnoinnin käsikirja : ikävuodet 2-8. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.
- Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2015. Pulassa lapsen kanssa. Riika: Duodecim.
- Sinkkonen, J. (Toim.). & Pihlaja, P. 2000. Ulos umpikujasta: Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta. Juva: WS Bookwell Oy.
- Sinkkonen, J. 2002. Leikkiä vakavilla asioilla. Vantaa: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2009. Lapsen kanssa: Hyvinä ja pahoina päivinä. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- Skodvin, A. 2004. Lapselle rajat: Kannusta! Rajoita! Rakasta!. Jyväskylä: Gummerrus Kustannus Oy.
- Spock, B. Parker, Steven J. 2003. Järkevää lastenhoitoa. Keuruu: Otava.

- Tahkokallio, K. 17.11.2014. Aikuiset pelkäävät lapsia. [Verkkojulkaisu]. Savon sanomat. [Viitattu 17.4.2017.]. Saatavana: <http://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Psykologi-Aikuiset-pelk%C3%A4%C3%A4v%C3%A4t-lapsia/518047>
- Tahkokallio, K. 2003. Mitä tehdä levottomille lapsille. Helsinki: WSOY.
- Thompson, J. 2004. Leikki-ikäisen hoito – opas aloittelijoille: Kaikki mitä sinun tarvitsee tietää kasvavan lapsesi hoitamisesta. Helsinki: Perhemediat Oy.
- Toikko, T. (toim.). 2005. Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohtia. Kehittämistyön tutkimuksellisuuden haaste. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy.
- Tommola, A. 2017. Minä itte! Meidän perhe 2/2017, 37-38.
- Vanhemmuus. Ei päiväystä. Vanhemmuus: Kersanet. [Verkkosivu]. ELLA Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut kehittämishanke 2011-2013. [Viitattu 12.4.2017]. Saatavana: <http://www.epshp.fi/kersanet/vanhemmuus>
- Webster-Stratton, C. 2010. Ihmeelliset vuodet: Ongelmanratkaisuopas 2-8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Helsinki: Profami Oy.
- Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Tekesin katsaus 281/2011. Viitattu 23.3.2017. Saatavilla: <https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>
- Wolfson, R.C. 2001. Virkku vekara: Tue lapsesi kehitystä. Helsinki: WSOY.
- Väestöliitto. Ei päiväystä. 2017. Yhteinen vanhemmuus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu 12.4.2017]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhde_ja_lapset/yhteinen_vanhemmuus/

LIITTEET

Liite 1. Opas tahtoikäisten lasten vanhemmille.

LIITE 1 Opas tahtoikäisten lasten vanhemmille

Opas
tahtoikäisten
lasten
vanhemmille

© Karoliina Ala-Luopa, Riikka Ämmänkoski.
Kaikki oikeudet kuviin pidätetään.

Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut kehittää ja tuottaa opas tahtoikäisten lasten vanhemmille.

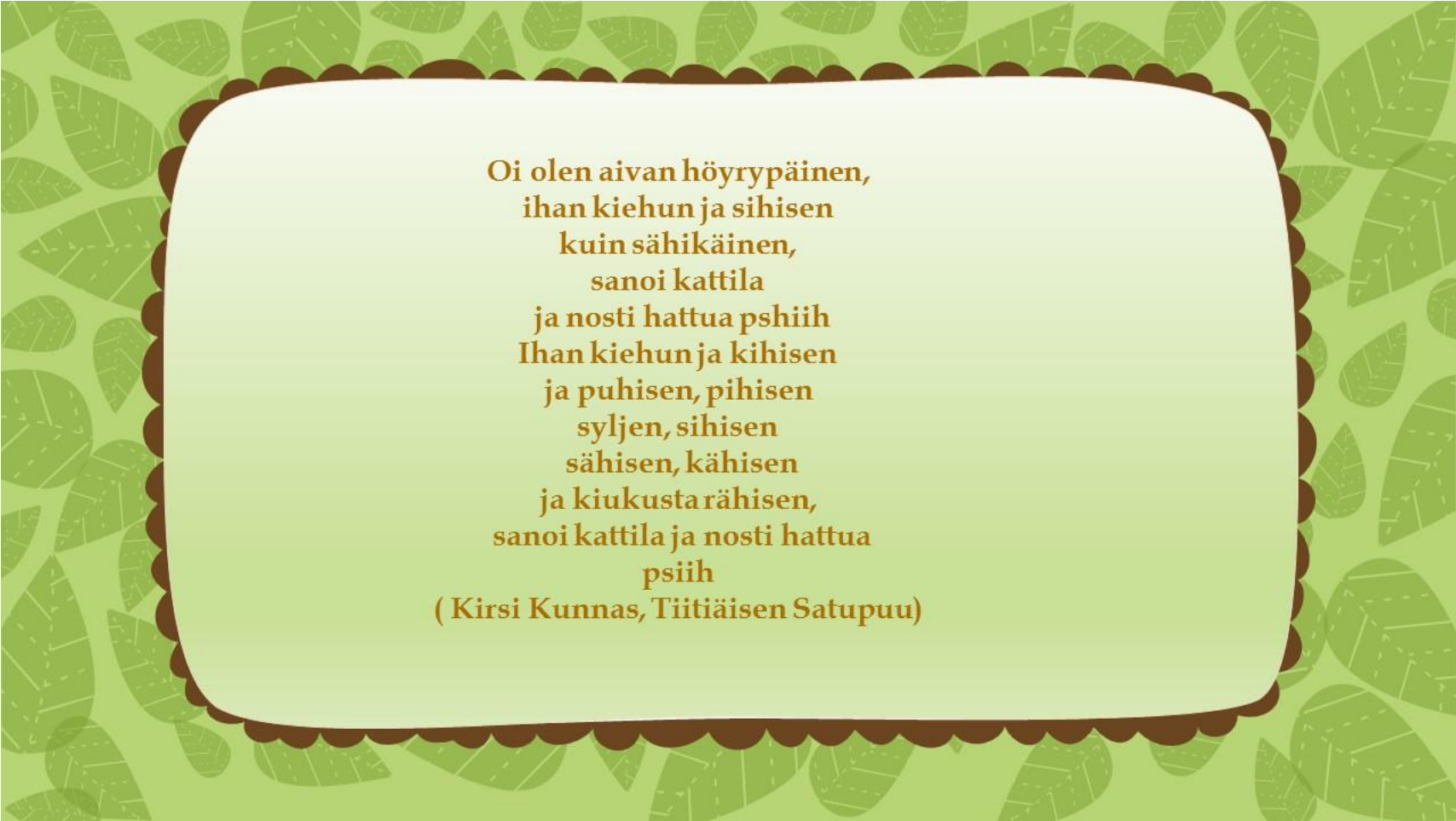
Oppaan tarkoitus on ollut auttaa vanhempia tiedostamaan lapsen toisena ja kolmantena ikävuotena esiintyviä tahtoikään liittyviä vanhemmasta irtautumisen vaiheen ilmiöitä, jotta vanhemmat pystyisivät parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään sekä ymmärtäisivät tahtoiän kehitykseen kuuluvana vaiheena. Yhteistyössä Kurikan perhekeskuksen sekä avoin päiväkotiki Sopevan kanssa tehtävän oppaan tavoitteena on ollut antaa työkalu lastenneuvolan terveydenhoitajille 1,5-2 vuotiaiden lasten vanhempien ohjaukseen ja neuvontaan siihen kehitysvaiheeseen, kun lapsen itsenäistyminen eli tahtoikä alkaa orastavasti tulla esiin. Lastenneuvolassa yksi tapa tukea perhettä, on jakaa kotiin vietäväksi kirjallista materiaalia, johon vanhempien on helppo palata. Tavoitteenamme on ollut saada oppaasta mahdollisimman selkeä ja helppolukuinen tietopaketti tahtoikäisen lapsen vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on jakaa vanhemmille tietoa ja keinoja haastaviin tilanteisiin tahtoikäisen kanssa. Opas on rakennettu opinnäytetyömme teoreettisen sisällön pohjalta. Oppaasta löytyy tietoa alle kolmevuotiaan lapsen kehityksestä, tahtoiästä ja siihen kuuluvista tunnemyrskyistä sekä keinoja siihen, mitä vanhemmat voivat tehdä, kun tunteet kuohuvat puolin ja toisin ja kiukun merkit ovat ilmassa. Oppaan lopussa on lisäksi vinkkejä kirjallisuuteen ja nettilinkkejä sekä Kurikan perhekeskuksen yhteystiedot.

Sisältö

- 1) Tahtoikä on osa lapsen kehitystä
- 2) Lapsen ja vanhemman temperamentti
- 4) Ennustettava ja turvallinen arki
- 5) Huomaa hyvä lapsessa
- 6) Rauhallinen vanhempi
- 6) Vanhemman voimavarat
- 7) Parisuhde
- 8) Nettilinkkejä ja kirjallisuusvinkkejä.

Oi olen aivan höyrypäinen,
ihan kiehun ja sihisen
kuin sähköäinen,
sanoi kattila
ja nosti hattua pshiih
Ihan kiehun ja kihisen
ja puhisen, pihisen
syljen, sihisen
sähisen, kähisen
ja kiukustarähisen,
sanoi kattila ja nosti hattua
psiih
(Kirsi Kunnas, Tiitiäisen Satupuu)

Tahtoikä on osa lapsen kehitystä

- Kehitysvaihetta, jossa lapsen oma tahto alkaa tulla vahvasti esiin kutsutaan tahtoiäksi, itsenäistymisvaiheeksi, uhmaiäksi tai oman tahdon opettelemisen iäksi
- Tahtomisen ja uhmaamisen ilmeneminen on jokaisella lapsella hyvin yksilöllinen ja siihen tiedetään vaikuttavan ainakin sukupuolen ja temperamentin. On tavallista, että tahtoikä kestää noin 4-5 vuotiaaksi asti. Uhmaikä ei poista lapsen oikeutta mielipiteensä ilmaisuun. Monesti vanhemmat saattavat todeta, että lapsella on uhmaikä ja siksi lapsi kiukuttelee.
- Tahtoiästä puhuttaessa, halutaan korostaa lapsen oman tahdon kehittymisen tärkeyttä ja vanhempien ohjausta olla nujertamatta lapsen tahtoa. Tahtoikä on lapsen normaaliin kehitykseen kuuluva sisäsyntyinen vaihe. Tässä vaiheessa lapsi opettelee vanhemmista irtautumista.
- Kiukkukohtaukset ja muu järjettömältä tuntuva käytös ovat siis merkkejä siitä, että lapsi kehittyi sekä kasvaa omaksi yksilölliseksi itsekseen ja se on täysin normaalia.
- Lapsen velvollisuus on laittaa hanttiin vanhemmilleen ja vanhempien tehtävänä on ottaa tämä vastaan.

- ❖ Ensimmäiset kolme vuotta ovat lapsen sosiaaliselle, psyykkiselle ja fyysiselle kehitykselle merkittävä ajanjakso. Näiden ikävuosien aikana lapselle kehittyy käsitys omasta itsestään ja identiteetistään. Myös sukupuoli-identiteetti perustuu tähän varhaiseen lapsuuden kehitysvaiheeseen. Lapsi tasapainottelee erillisyyden ja riippuvuuden välillä, jolloin mielialat saattavat vaihdella tiuhaan ja käytös olla ajoittain vahvasti tahtovaa.
- ❖ Lapsi kehittyi myös sosiaalisesti. Hänelle syntyy tuona aikana käsitys siitä, miten ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Lapsi saa oppia siitä, miten hän voi itse säädellä omia mielialojaan ja harjoittaa itsekontrollia sekä miten hänen tulee reagoida toisten ihmisten mielialoihin ja käytökseen. Jotta pystyy nämä asiat oppimaan, hän tarvitsee opetteluun tueksi tunnetasolla läsnäolevan ja läheisen hoivaavan aikuisen.
- ❖ 1-3-vuotias lapsi ottaa vanhemmista ja muista aikuisista käyttäytymisen mallia. Tässä iässä lapsi oppii myös tunnistamaan toisten ihmisten tunnetiloja sekä eläytymään niihin. Vanhempien tunnetilat siis vaikuttavat lapsen tunnetiloihin. Jos vanhempi on hyvin stressaantunut, tämä saattaa myös näkyä lapsen käytöksessä ja tunteiden ilmaisussa.

Tahto- tai uhmaiässä ei nimestään huolimatta ole kyse vain uhmaamisesta uhmaamisen vuoksi. Lapsi toteuttaa itsenäistymisen kehitystehtävää. Jos vanhemmat pyrkivät vähättelemään lapsen tahtoa tai jopa tukahduttamaan ne, lapsi ottaa käyttöönsä järeämmät keinot ja näin ollen uhmaa vanhempiaan. Uhmakohtaukset voivat kuitenkin olla vältettävissä. Jos lapsi saa ilmaista omaa mielipidettään ja tahtoaan, näiltä kohtauksilta voidaan välttyä. Yksi hyvä keino on antaa lapsen tehdä valintoja, esimerkiksi lapsen voi antaa valita pukeeko hän keltaisen vai sinisen paidan päälle. Valintatilanteita tehdessään lapsi oppii näkemään valintojensa seuraukset ja lapsen ajattelu harjaantuu.

- Tahtoikä on hyvää aikaa lapselle rajoihin tutustumiseen ja kokeilemaan tehdä ei-toivottuja asioita, hakemaan siis rajoja. Rajojen hakeminen ja tilanteeseen sopimaton käytös eivät kuitenkaan poista sitä, että lapsi on hyvä ja hyvänä hänet tulee nähdä. Pieni lapsi hyvän ilmentymänä kaipaa usein vanhemman huomiota ja hän saattaa hakea sitä uhmaavalla käytöksellä. Mikäli lapsi hakee huomiota uhmaamalla, voi sellaisen käytöksen jättää joissain tilanteissa huomioimatta. Se, että vanhempi ei reagoi huonoon käytökseen, ei ole sama asia kuin lapsen hylkääminen. Lähinnä se merkitsee sitä, että vanhempi tiedostaa koko ajan mitä lapsi tekee ja käytöksellään hakee, muttei varsinaisesti keskity siihen. Vanhempi ikään kuin sivuuttaa huonon käytöksen ja tilaisuuden tullen vahvistaa hyvää käytöstä ja kehuu lasta niissä asioissa, joita hän tekee hyväksytysti ja oikein. Pieni lapsi tarvitsee osakseen paljon huomiota, hyvän vahvistamista ja kannustavaa palautetta.

Ennustettava ja turvallinen arki

- Vanhempien päätehtävä on huolehtia lapsen perustarpeista. Lapsi kokee olonsa turvalliseksi, kun arki ja päivärytmi ovat ennakoitavia, eli nukkuminen, syöminen ja ulkoilu toistuvat suunnilleen samassa järjestyksessä päivittäin.
- Lapsi kykenee rutiinien avulla ennakoimaan ja mieltämään mitä päivän aikana tulee tapahtumaan. Elämänrytmin säännöllisyys helpottaa nukahtamista ja ruokailurytmin omaksumista. Arjen rutiinit tuovat turvaa lapselle. Lapsi tarvitsee lähelleen turvallisen aikuisen, jonka ehdottomaan rakkauteen lapsi voi aina luottaa.
- Aikuisen läsnäolo sekä ilmeet ja eleet rakentavat lapsen itsearvostusta ja vahvistavat tunnetta siitä, että hän on ihana juuri sellaisena lapsena kuin on. Lapsen on tärkeää nähdä vanhemman silmistä hyväksyntää sekä iloa. Jos vanhempi on omassa lapsuudessaan saanut hyvää hoivaa, hän ymmärtää alitajuisesti lapsen hellän kohtelun, hoivan ja huolenpidon tärkeyden. Mikäli vanhempi on kokenut puutteita omassa lapsuudessaan, se ei tarkoita sitä, etteikö vanhempi voisi olla hyvä vanhempi lapselleen. Vanhempien lapsuudenaikaiset negatiiviset kokemukset on mahdollista kääntää vahuuksiksi omassa vanhemmuudessa, mikäli vanhempi käy läpi vaikeita lapsuudenkokemuksiaan.

- Kasvatukseen kuuluvat olennaisesti ristiriidat. Lapsi saattaa turhautua, sekä osoittaa tyytymättömyyttään. Lasta on kunnioitettava ja kohdeltava tasavertaisesti. Kuitenkin täytyy muistaa, että aikuinen on se joka määrää ja johtaa. Johdonmukaisuus ja toistot ovat tärkeitä kasvatuksessa. Ennakoimattomuus on omiaan lisäämään lapsen kierroksia. Kun lasta kielletään tekemästä jotain, hänelle on hyvä selittää miksi niin ei saa tehdä, eikä vain kieltää.
- Ennakoitavuus saa arjen sujumaan ja mahdollisesti selvittää vähemmällä tunne-kuohuilla. Silloin kun tietyt asiat ja säännöt toistuvat samanlaisina, niistä syntyy totuttuja tapoja. Tottumuksien ylläpitämiseen ei tarvitse käyttää läheskään niin paljon energiaa, kuin alati uusien sääntöjen ja tapojen opetteluun. Arjen ja sääntöjen ennustettavuus on tästä syystä hyvin perusteltua. Ennakoitavuus saa arjen sujumaan ja mahdollisesti selvittää vähemmällä tunnekuohuilla. Mikäli lapsi jollain kauppareissulla saa karkkihyllystä karkkia, mutta toisella käynnillä taas ei saa, näkee lapsi tämän hyvin epäloogisena. Sen vuoksi hän saattaa alkaa osoittaa mieltään pyrkimyksenään korjata tuo epäkohta. Lapsen kanssa voi ottaa esimerkiksi sellaisen linjan, että lapsen ollessa mukana kaupassa, sieltä ei osteta karkkia. Lapsi kyllä tottuu sääntöihin, kun niitä noudatetaan johdonmukaisesti. Poikkeukset säännöissä sekoittavat pienen lapsen maailmankuvaa saaden lapsen kokeilemaan sääntöjen pitävyyttä. Eli mitä vähemmän vanhempi joustaa asettamisessaan rajoissa ja säännöissä, sitä vähemmän lapsella on tarvetta uhmata ja kapinoida niitä vastaan. Lapsen kehitystaso huomioiden, asiat selitetään tarvittaessa tarpeeksi yksinkertaisesti ja vanhempi pitää rajoista ja lupauksista kiinni. Kasvatuksessa toistomäärät nousevat huimiin lukemiin, mutta niiden avulla lapsi oppii arjen rutiinit sekä tavat, miten suhtautua toisiin ihmisiin, oman vuoron odottamista, toisten hyväksymistä, jakamista ja huomioimista. Hyvät tottumukset suojaavat mahdollisesti koko loppuelämän. Huonoilla totumuksilla on yhtä vankka taipumus jäädä pysyviksi ja niiden kääntämiseksi hyväksi onkin aina työskentelemistä. Tässä kohtaa pätee vanha sanonta: "Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa".

Huomaa hyvä lapsessa

Lasta ei voi kannustaa ja kehua liikaa. Lapsi oppii ympäröivästä maailmasta ja ottaa mallia vanhemmistaan ja muilta aikuisilta. Lasten olisi hyvä myös nähdä vanhempien kehuvan itseään. Toimimalla lapsille esimerkkinä, lapsi oppii omaksumaan itselleen myönteistä sisäistä puhetta. Muista olla itsellesi armollinen ja kehua myös itseäsi!

Lapsen kannustaminen on paljon myös elekieltä. Vanhempi voi tehostaa kehumista sanattoman viestinnän avulla. Lapselle hymyileminen ja olalle taputtelu ovat monesti hyviä keinoja tehostaa kehuja. Impulsiiviset lapset tarvitsevat erityisesti kehuja, joita korostetaan innostuneella ilmeellä ja kosketuksella.

Täsmennyt kehut ovat paljon tehokkaampia kuin kohdistamattomat kehut. Kehun tulisi kuitenkin olla vilpittöntä ja aitoa. Esimerkiksi kehu "Olitpa kiltti tyttö" on hyvin epämääräinen kehu. Sen sijaan "olitpa kiltti tyttö kun autoit keräämään tussit lattialta", on paljon kohdistetumpi kehu. Tämä auttaa lasta ymmärtämään mistä häntä tarkalleen ottaen kehuaan.

Onnistuessaan lapsi tarvitsee aina paljon kannustamista ja kehumista. Lapselle tulisi myös antaa tunnustusta hyvästä yrittämisestä

Jokaisessa lapsessa on jotain hyvää. Se ei liity temperamenttiin, eikä se ole kehitysvaihe. Hyvän huomaaminen lapsessa on tärkeää.

Lapsen ja vanhemman temperamentti

- Kun vanhempi tuntee ja tietää lapsensa tavan reagoida asioihin hänen on helpompi tukea lapsen kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen temperamentin tunnistaminen helpottaa mahdollisten arjen solmukohtien ymmärtämistä ja ennakoimista, eroavaisuuksia sisarusten välillä tai omia tuntemuksiaan lapsen kanssa toimiessa. Temperamentti on jokaisella synnynnäinen. Se ilmenee tyyliissä ja tavassa olla toisten ihmisten seurassa ja siinä, miten suhtautuu asioihin. Jokainen lapsi on erilainen. Niin ujut ja viilipytyt, raivohärat kuin höpöttäjät, tarvitsevat omanlaistansa tukea, rakkautta, rauhoittamista, rajoittamista ja kannustusta. Jollekin lapselle on jännittävää tapahtumasta hyvä kertoa hyvissä ajoin, toiselle taas on paras ratkaisu kertoa vasta viime hetkellä.
- Lapsen temperamentti näkyy siinä, miten voimakkaasti lapsi näyttää olevansa suuttunut ja pettynyt. Reaktio voi olla esimerkiksi huutamista, lattialla sätkimistä, jalan polkemista, sätkimistä, uhkailua, moittimista, tavaroiden tai ovien paiskomista tai sitten omiin oloihin vetäytymistä ja murjottamista. Joillain lapsilla tahtoikä menee lähes huomaamattomasti ohi. Yksi lapsi saattaa kiukuta väkevästi päivittäin pitkän ajanjakson, kun taas toinen lapsi osoittaa mielipahansa vain muutaman kerran, mutta silloin hyvin voimakkaasti. Jonkun lapsen kohdalla voi vaikuttaa, että tahtoikä on mennyt ohi, mutta sitten se palaakin takaisin uusilla mausteilla. Lapsen haastava käytös saattaa koetella vanhemmuutta, mutta vanhemman riittävä usko omaan vanhemmutesensa tukee hänen jaksamistaan ja luo varmuutta omaan tapaan kasvattaa lasta.
- Lasten yksilöllisten reagoitapojen eroavaisuudet tulevat yhä selvemmin esiin lapsen kasvaessa ja erot näkyvät vahvasti etenkin muutos- ja siirtymätilanteissa.
- Temperamenttiin luetaan kuuluvaksi aktiivisuustason, tunneilmaisun, keskittymiskyvyn, herkkyuden aistiärsykeille, kuten äänille, mauille, lämpötilan vaihteluille sekä tavan olla vieraiden ihmisten seurassa, muutokseen sopeutumisen ja sinnikkyuden. Näitä piirteitä tarkkailemalla voi saada käsitystä millainen on lapsen synnynnäinen temperamentti.
- Temperamentin ollessa erilainen, lapsia myös usein kasvatetaan eri tavoin sen edellyttämällä tavalla. Aktiivista ja elämystakuista lasta todennäköisesti rajoitetaan enemmän, kuin vetäytyvää toveria, jota puolestaan vanhemmat pyrkivät rohkaisemaan eri tilanteissa ja herkemmän temperamentin omaavaa lasta jopa suojellaan liiallisilta ärsykeiltä.
- Kasvatuksessa näkyy aina myös vanhemman oma temperamentti ja lapsen ja vanhemman temperamenttien samankaltaisuus tai eroavaisuudet vaikuttavat siihen, miten sujuvaa ymmärrys lapsen ja vanhemman välillä on. Jotkut vanhemmat pysyvät oman temperamenttinsa myötä rauhallisina, vaikka lapsi kiukuttelisikin, kun taas toinen vanhempi hiiltyy oitis lapsen tahdissa.
- Toisaalta, jos lapsi ja vanhempi ovat molemmat temperamentiltaan rauhallisia, ei arki välttämättä ole tahtomisen ja uhmakohtausten värittämää. Se, että lapsella ei esiinny voimakasta uhmaa ei ole tällöin huolestumisen aihe. Tärkeintä on, että lapsi saa ilmaista itseään ja että hän on hyväksytty ja rakastettu juuri sellaisena millaiseksi hän on syntynyt. Toinen ehkä raivohäräksi ja toinen puolestaan viilipytyksi.

Sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettelu

- Alle kolmevuotiaalla lapsella ei vielä ole käsitystä oikeasta tai väärästä, vaan hän on vielä täysin vanhempansa opastuksen varassa. Tästä syystä lapsen ja vanhemman aivoitukset siitä mikä on sopivaa käytöstä poikkeavat joskus toisistaan. Varsinaiset rangaistukset eivät välttämättä ole tehokkaimpia keinoja valjastaa yhteisten käytösnormien saloihin, mutta usein tiukka katsekontakti ja painokas toteamus, että noin ei saa tehdä usein riittää. Lapsella on lupa olla tunteita, mutta ne eivät saa ikinä johtaa toisten vahingoittamiseen.
- Sosiaaliset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Vuorovaikutus on vastavuoroista ja edellyttää suuntautumista toisten toimintoihin. Vuorovaikutus voi olla sekä verbaalista, että ei-verbaalista kommunikointia. Katseet, eleet, ilmeet ja puhe ovat vuorovaikutuksen välineitä. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutus rakentuu arkisissa joka päiväisissä tilanteissa, kuten pukemisessa, ruokailuissa, ympäristöä havaitessa sekä erilaisissa keskusteluissa. Sosiaaliset taidot ovat vuorovaikutuksen tapoja, kuten kykyä kuunnella, tehdä muiden hyväksymiä aloitteita ja yhteistyötä. Lapsen kielen kehityessä on tärkeää, että vanhemmat auttavat myös lasta sanoittamaan tunteitaan. Aikuisten tehtävä on auttaa lasta tunteidensa nimeämisessä. Tätä kautta lapsi oppii askel askeleelta myös tunteidensa hallintaa. Esimerkiksi lapsen ei enää tarvitse potkia tavaroita vaan hän voi kertoa, että häntä kiukuttaa. Vanhempien on tärkeää nimetä tunteita rehellisesti ja oikein. Viha on vihaa ja kateus kateutta. Vanhempien on myös hyvä tiedostaa, että raivokohtauksen saanut lapsi, ei tahallaan käyttäydy huonosti. Vanhempien rauhoittelu auttaa lasta ja kun lapselta kysytään mikä häntä harmittaa. Vanhempien olisi hyvä antaa lapselle tilaisuus miettiä omia tunteitaan ensin itse. Tämän jälkeen vanhempi voi tarjota lapselle erilaisia vaihtoehtoisia selityksiä.
- Vaatimus tyyneyden säilyttämisestä saattaa aiheuttaa merkillisen tunnelman vuorovaikutukseen, mikäli vanhempi yrittää kaikin tavoin näyttää ulospäin jotakin muuta kuin miltä sisällä tuntuu. Pahimmillaan lapselle välittyy ristiriitainen viesti, jossa vanhempi vakuuttaa olevansa tyyne, mutta ilmeet, hymyn kireys ja lihasjänteys kertovat ihan muuta. Juuri omien vanhempien kanssa lapsen olisi parasta oppia, että niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan. Vanhemman tehtävä on opettaa lapsen ikätaso huomioiden erilaisten tunteiden ilmaisua. Tällä tavalla lapsi oppii säätämään tunteita aikuisen tunnesäätelyn kautta.

Pinna palaa

❖ Lapsen käyttäytymisellä on aina jokin päämäärä, eikä käytös ole merkityksetöntä tai synny tyhjästä. Lapsi hakee käytöksellään aikuista tekemään päätöksen tilanteeseen. Lapsi tietää, että aikuisesta tulee päätöksentekokykyinen viimeistään silloin, kun aikuisen pinna palaa. Pinnan palaminen ja huutaminen eivät tee kenestäkään huonoa vanhempaa, kaikille tulee vastaan sellaisia hetkiä. Jos väsyttää, on nälkä ja stressaantunut olo, voi rajun uhman vastaanottaminen tuntua ylivoimaiselta. Lasta ei missään tilanteessa voi kuitenkaan kohdella kovakouraisesti, vaikka tarkoitus olisikin estää häntä esimerkiksi vahingoittamasta ympäristöään kantamalla hänet toiseen huoneeseen rauhoittumaan. Tällaisessa tilanteessa on hyvä kokeilla käyttää esimerkiksi vanhanaikaista kymmeneen laskemista ennen seuraavaa siirtoa. Jos vanhemman pinna on edelleen liian kireä, voi olla järkevää pyytää toista aikuista avuksi hoitamaan tilanne rauhallisemmaksi lapsen kanssa. Tällainen avuksi tuleva aikuinen voi olla esimerkiksi puoliso, naapuri, sukulainen, ystävä tai ehkä oma vanhempi.

❖ Jos on käynyt niin, että tilanteessa lapsen kanssa on vanhemmalle jäänyt anteeksipyydettävää, niin se olisi hyvä tehdä tilanteen rauhoituttua. Jos aikuisen tunteet ovat kuohuneet liikaa ja hän on käyttänyt kovaa kieltä, anteeksi pyytäminen on silloin tarpeellista. Anteeksipyyntö ei missään nimessä vähennä vanhemman uskottavuutta, vaan auttaa lasta näkemään, että myös hänen vanhempansa joskus erehtyvät ja he uskaltavat myöntää sen. On huojentavaa samaistumisenkin kannalta, ettei tarvitse yrittää olla täydellinen ihminen. Seesteisenä hetkenä olisi hyvä pysähtyä miettimään saavutetaanko huutamisella kuitenkaan haluttua lopputulosta. Mikäli huutaminen on ainoa keino pyrkiä vaikuttamaan lapsen käyttäytymiseen, on se merkki siitä, että keinot alkavat olla lopussa. Jos vanhempaa väsyttää ja olo on neuvoton, on apua saatavilla ja sitä kannattaa hakea. Jokainen vanhempi väsy joskus ja se on enemmän sääntö kuin poikkeus. Tuolloin ei pidä jäädä yksin, sillä yksin mietittyinä asioilla on tapana paisua.

Kun lasta kiukuttaa, häntä ei saa silloin jättää yksin. Pienelle lapselle yksin huoneessa olo ei opeta yhtään mitään. Tunteen vallassa lapsi on jo sinällään yksin ja tarvitsee vanhemmalta keinoja tunteidensa käsittelyn avuksi. Yksinolon sijaan lapsi tarvitsee siis aikuista rinnalleen. Kiukkuavalle, pettyneelle lapselle on hyvä tarjota lohduttavaa ja ymmärtävää syliä. Turvallinen syli viestittää lapselle, että ikävätkin tunteet ovat sallittuja, niitä voi oppia hallitsemaan, ja että pettymyksistä selvitään. Lapset ovat rajoittamisen ja lohdun vastaanottamisessakin erilaisia, toinen rauhoittuu syliin, kun taas toinen raivostuu kosketuksesta entisestään ja kaipaa enemmänkin aikuisen lähellä olemista kuin syliä. Lapsen yksilölliselle tyylille sopivat väliintulot ja lohdutuskeinot rakentavat lapsen luottamusta toisia ihmisiä ja ylipäätään elämää kohtaan.

Kannusta, rakasta ja rajoita

- Lapsi tarvitsee elämäänsä myös rajoja. Vaikka kannustaminen ja lapsen kehuminen ovat tärkeitä asioita, vanhempien tehtävä on myös rajoittaa epäasiallista käytöstä. Johdonmukaisuus auttaa lapsia tuntemaan olonsa turvalliseksi ja rauhalliseksi. Aikuisen tehtävä on asettaa rajat ja tehdä päätökset. Mikäli aikuinen ei päättää aikuisen vastuulla olevista asioista, kuten ruokailuista, lapselle jää iso taakka kannettavakseen, jos tällaiset asiat ovat hänen päätettävissään
- Itsensä turvattomaksi tunteva lapsi hakee turvallisuudentunnetta jostakin, vaikkapa tempuilulla. Jos vanhemmat tuottavat turvan saamisessa pettymyksen, lapsi alkaa käyttäytyä provosoivasti, testatakseen missä vanhemman raja kulkee. Jos sitä ei löydy provosoivalla käyttäytymiselläkään, lapsen on joko lisättävä kierroksia tai luotava itse turvallisuusstrategiansa. Hänen on hallittava ympäristöään voidakseen luoda itselleen tunteen siitä, että asiat ovat järjestyksessä. Hän on epävarma omista kyvyistään ja toisaalta taas raivoissaan vanhemmilleen, jotka eivät hoida heille kuuluvaa kasvatustehtävää. Kaiken kaikkiaan lapsen rajoittamisessa motiivina on pyrkiä estämään lapsen joutuminen pulaan ja saada lapselle aikaan turvallisuuden tunne ja että hänestä huolehditaan silloinkin, kun hänestä itsestään ei vielä ole siihen.

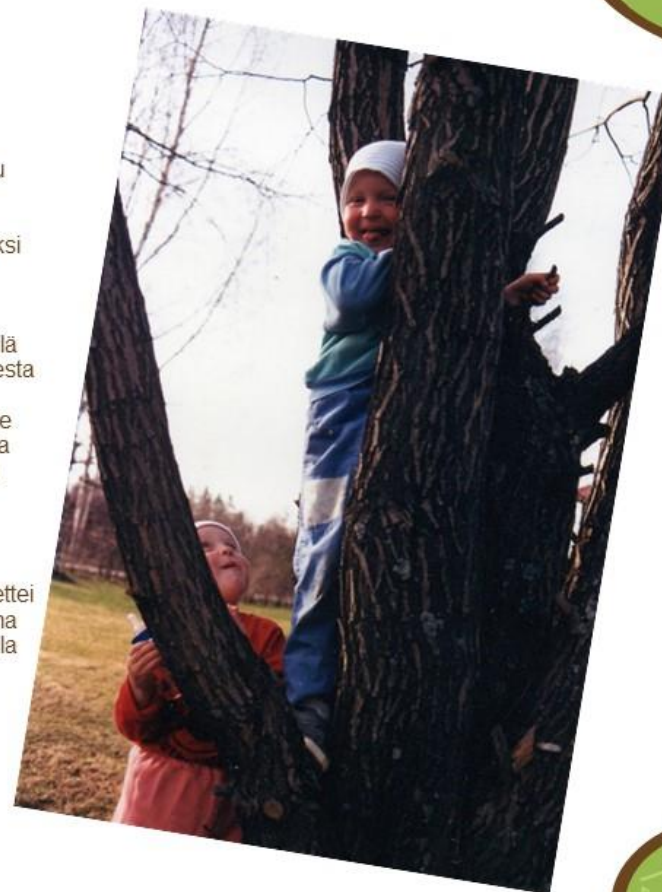

Rauhallinen vanhempi

Riittävän hyvää vanhemmuutta tahtoikäisen lapsen kanssa on jo se, että yrittää pysyä rauhallisena, vaikka se ei kinkkisissä tilanteissa välttämättä aina onnistu. Vanhemmaksi kasvu tapahtuu niistä lähtökohdista käsin, millaisia mielikuvia vanhemmaksi kasvavalle on syntynyt oman elämän kehityspolkunsa aikana vanhemmuudesta. Vanhempien kokemukset omassa lapsuudessaan omista vanhemmistaan ja ympäröivästä perheestä ovat pohjana sille millaiseksi vanhemmaksi kukin kasvaa.

Tahtoikäisen lapsen vanhempana eläminen ei koostu pelkästään myönteisistä ja onnellisista tuntemuksista. Lapsella on taito saada vanhemmassa esiin saman ikäinen lapsi, mitä lapsi sillä hetkellä on. Tämän tarkoituksena lienee mahdollistaa vanhemman ymmärrys siitä, miltä lapsesta tuntuu sillä hetkellä. Riittävän hyvää vanhemmuutta tässä samaistumisessa on se, ettei vanhempi tule ihan yhtä vihaiseksi mitä lapsi on tai ettei vuorovaikutus vanhemman taholta ole yhtä kypsymätöntä, mitä se on lapsen taholta. Joskus voi mennä yli, mutta tärkeää on muistaa selvittää tilanne lapsen kanssa. Sisimmässään lapsi kuitenkin toivoo, että hänen kiukkunsa ja huono käytöksensä ei koskaan saa vanhempaa liian vihaiseksi tai hylkäämään häntä tunnetasolla tai ihan fyysisesti.

Tärkeää on kaikissa tilanteissa selventää lapselle, ettei mitään pahaa tapahdu, vaikka lapsi joskus kiukustuisi oikein kovasti. Lapsen on tärkeää voida kaikissa tilanteissa luottaa siihen, ettei kiukuttelu johda vanhemman hylkäämiseen. Aikuinen voi helpottaa lapsen oloa olemalla tukena kiukun hetkellä ja sanoittaa lapsen tunteita. Esimerkiksi: "Nyt sinua taitaa suututtaa. Taidat olla ihan vihainen."

Yhteenotoilta ei kuitenkaan aina voida välttyä ja usein konflikti syntyy, kun lapsi törmää aikuisen asettamaan rajaan. Lapsi saattaa heittäytyä lattialle ja kirkua tovin kuin sumusireeni, mutta perusteltua rajoitusta ei tule peruuttaa siksi, että lapsi on suuttunut siitä. Aina voi osoittaa kuitenkin myötätuntoa lapselle: "Ymmärrän, että suuttuttaa, mutta nyt on nukkumaanmeno-aika ja eikä enää katsota televisiota." Tunteita saa olla, mutta lapsi ei silti voi riehumalla rikkoa paikkoja tai satuttaa itseään tai muita. Lapsen raivotessa aikuisen tulee olla tuki ja turva, jolle on turvallista kiukkuilla. Paras keino on ottaa lapsi syliin tai jutella rauhoittavasti, joskus lapsi haluaa rauhoittua itsekseen, eikä kaipaa syliä siinä kohtaa. Rauhoittumistavat ovat kullakin lapsella niin yksilölliset. Tärkeintä on osoittaa lapselle, että kaikenlaisista tunnemyrskyistä selvitään kyllä hengissä. Raivo-kohtaus on aina myös lapselle kurja tunnekokemus ja on tärkeää, että aikuinen huomaa kiukun ja tuskan keskellä hyvän lapsessa. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki lapset koettelevat sääntöjä ja käskyjä. Vain sääntöjä rikkomalla lapsi oppii, että säännöt ovat voimassa. Lasta myös helpottaa, jos vanhempi antaa vain yhden käskyn kerralla. Pienten lasten on vaikea muistaa monta asiaa kerralla.

Parisuhde

On siellä kotona sitten yksi tai kaksi vanhempaa, niin eniten lapsi hyötyy siitä, että siellä on pääasiallisesti järkevä ilmapiiri. On kuitenkin paljon koteja, joissa lasta kasvattaa yksi vanhempi. Tällöin tuon lausahduksen voi ymmärtää siten, että lapsen paras koti on sellainen, jossa asuu hyvinvoiva vanhempi. Mikäli vanhempia on kaksi ja he elävät parisuhteessa, tarkoittaa vanhemmuuden yhdistäminen sitä, että he rakentavat yhteisen vanhemmuuden lapsen hoitamisessa. Samanaikaisesti saattaa olla vaikeaa yrittää pitää yllä rakkauden liekkiä ja hoitaa vanhemmuuden tehtäviä. Helposti siinä käy niin, että parisuhteen hoitaminen unohtuu jonkin vanhemmuuden roolien taakse. Parisuhteen hoitaminen on erittäin tärkeää, sillä parisuhde on voimavarana silloin, mikäli tahtoikäinen lapsi tuo vanhemmuuteen haasteita. Tahtoikäisen kiukuttelu voi viedä parisuhteelta voimia, siksi hyvinvointia ja parisuhdetta tulee huoltaa. Huumorin voi myös ottaa avukseen, kun arki nykii. Nauraminen ja riittävä lepo liikunnan ohella ovat parhaita apukeinoja useisiin tilanteisiin.

**Lapsen paras koti
on vanhempien
hyvä parisuhde**

Vanhemman voimavarat

Vanhemman on tärkeää ymmärtää, että lapsen kasvattaminen tässä tilanteessa saattaa olla haastavaa ja kuormittavaa, joten aikuisen on opittava pitämään huolta omasta jaksamisestaan. Väsyneenä ylilyöntien riski kasvaa. Lapsen kehityksessä itsenäistymisen ja uhmaamisen vaihetta seuraa tynempi kehityskausi.

Vanhemman jaksamista arjessa tukevat iloa ja hyvää oloa tuottavat asiat. Tärkeää on pitää huolta omasta jaksamisestaan. Lapsen ollessa pieni, olisi hyvä karsia tai siirtää taka-alalle sellaiset asiat, jotka kuormittavat vanhempaa. On olemassa kuormittavia tekijöitä, joihin ei kaikkiin voi vaikuttaa, mutta aina voi kuitenkin vaikuttaa omaan suhtautumiseensa. Lapsi hyötyy eniten epätäydellisistä vanhemmista, joiden kanssa kulkea yhteisellä oppimatalla.

Muista olla itsellesi
armollinen!

Yhteystiedot

Kurikan perhekeskus puh. 050 5151027
Vastaanottosihteeri. Ajanvaraus arkisin klo 12.00-13.00.
Asematie 5, 61300 Kurikka
Perheneuvolan psykologi puh. 044 5502622
Ajanvaraus ja puhelinaika arkisin klo. 12.00-13.00.
Perheneuvolan sosiaalityöntekijä 050 5151035

Nettilinkkejä ja kirjallisuusvinkkejä

Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainpuhelin:

Puh. **0800 92277**, Puhelu on maksuton.
Soittoajat: **maanantaisin klo 10-13 ja klo 17-20**
tiistaisin klo 10-13 ja 17-20
keskiviikkoisin klo 10-13
torstaisin klo 14-20

www.mll.fi/vanhempainnetti

<http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/>

Kirjallisuusvinkkejä:

Webster-Stratton, C. 2010. Ihmeelliset vuodet: Ongelmanratkaisupuos 2-8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Helsinki: Profami Oy.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Rantala, J. 2014. Äiti, älä tottele! (kaiken maailman kasvatusoppaita). Juva: Gummerrus Kustannus Oy.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Finnlectura.

Furman, B. 2003. Muksuoppi: Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Helsinki: Tammi.

